

start **Putovanja**

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Brdski biciklizam još je jedna od šansi koje bh. turistički radnici slabo koriste

STAZA IMA ZA CIJELI ŽIVOT

**Bosna Srebrena
i 47 vrsta drveća**

Kaučing-putovanja

Stijena je pukla

U BiH se putuje iz radoznalosti

IAKO JE DANAS SREBRENICA SIMBOL STRADANJA I GENOCIDA, OVAJ GRADIĆ MOGAO BI PRIVUĆI TURISTE

Bosna Srebrena i 47 vrsta drveća

Zašto malo ko zna da je ovdje bilo sjedište rudarskih prokuratora za čak dvije provincije, da su zahvaljujući ovdašnjim rudnicima bosanski vlastelini bili najbogatiji u Evropi, da se Dubrovnik obogatio na srebreničkom srebru...

Banja Guber

Stari Grad Srebrenica

Sa oko 27 tona iskopanog srebra, Bosna je tokom srednjeg vijeka ostvarivala polovinu evropske proizvodnje ovog plemenitog metala, a u tom periodu je bosansko plemstvo smatrano za najbogatije na Starom kontinentu.

MOLBA STEVANA DRAGUTINA

Haljine bosanskih kraljica predstavljale su najbogatije ruho koje je imao neki evropski dvor, a razlog tome je upravo ležao u činjenici da je bosansko plemstvo jedino imalo vlastite rudnike zlata i srebra.

Značaj bosanskih rudnika i proizvodnje, međutim, drastično opada sa otkrićem Amerike, kada Španci iz Meksika počinju dovlačiti ogromne količine zlata i srebra.

Značajan dio ovih plemenitih metala se iskopavao u srebreničkim rudnicima, a srednjovjekovna istorija ovog grada predstavlja veliki turistički potencijal koji se još uvijek ne koristi adekvatno, smatra predsjednik Udruženja turističkih agencija BiH Zoran Bibanović.

- Srebrenica je bila *Argentarija*, mjesto

Municipium Skelani

gdje su živjeli rudarski prokuratori, upravitelji cijele provincije Panonije i Dalmacije. Od Bečke šume na zapadu, do ušća Tise u Dunav, od Budimpešte do Jadranskog

mora. Austrijanci su u Srebrenici pronašli sedam grobova prokuratora u Sasama pored Srebrenice, a vjerovatno ih ima puno više. Trebalo bi to nekom pločom ili kamenom obilježiti, pa bi se mogle dovesti grupe turista kojima bi se onda moglo ispričati o tome. Sada tamo nema nikakvih znakova - kaže Bibanović.

Turistički radnici i dalje pokušavaju pomoći lokalnoj zajednici da napravi turistički proizvod, ali za neke ozbiljnije projekte nema

DOBRI DUH PERKMAN

Srebrenica je postojbina rudarskog duha, patuljka *Perkmana*, koji je sličan evropskim legendama o patuljku *Bergmanu*.

Po riječima Zorana Bibanovića, u Srebrenici se priča da u rudniku, u svakom oknu, ima neki duh, koga su smatrali sretnim za rudare.

On se, po predanjima, može čuti kako radi u rudniku i na taj način se javlja rudarima.

ISTE I MNOGO LJEPŠIM PRIČAMA

novca. A pokazati bi se imalo šta. Recimo...

Na molbu **Stevana Dragutina** i njegove majke **Jelene**, papa **Nikola IV** je u Bosnu poslao dvojicu franjevacu misionara, koji su došli u Srebrenicu 1291. godine i osnovali prvi samostan, a cijela Franjevačka provincija dobila je naziv *Bosna Srebrena* čiji naziv nosi do danas.

Kao potencijalnu turističku atrakciju Bibanović ističe i Stari grad Srebrenik do kojeg vodi stepenište iz centra grada. Problem je, međutim, što je kompleks sada prilično zapušten, iako nisu potrebna velika sredstva za neko osnovno uređenje.

GUBER JEDINI U JUGOSLAVIJI

- Atrakcije moraju biti dostupne, a Srebrenica kao i veći

ta voda.

Među turističkim zanimljivostima ovog gradića naš sagovornik izdvaja i podatak da je u Srebrenici rođen i veliki dubrovački prosvjetitelj i propovjednik **Đuro Dragišić**, koji je postao poznat po tome što je na 22 strane napisao odbranu **Girolama Savonarole** kojeg je **Martin Luther** smatrao pretečom reformacije i velikim borcem za humanističke ideale koji je ustao protiv opšte moralne dekadencije, pokvarenosti klera i samoga pape **Aleksandra VI**.

Niko u Evropi tog vremena nije smio ustati u odbranu **Savonarole**, osim **Dragišića**, koji je tada stekao ogroman ugled kod savremenika i budućih naraštaja iako to nije bilo dovolj-

na drugih bh. gradova nema osmišljen boravak turista. Hotel u centru grada je napravljen i uskoro bi trebao početi sa radom. To je vrlo važno jer Srebrenica bilježi oko 80.000 posjeta godišnje, uglavnom Memorijalnom centru u Potočarima. Ali, u Srebrenici postoji i fenomenalan park koji vodi do banje *Guber*, a u njemu raste 47 vrsta drveća, što je nevjerovatan biodiverzitet. Primjera radi, na cijelom *Igmanu* postoji devet vrsta drveća. Šumari bi svako to drvo trebali obilježiti i napisati naziv svakog stabla tako da sve dobije neki smisao - kaže **Bibanović**.

On podsjeća i da izgradnju banje *Guber*, u kojoj se nekada nalazio i stari hamam, prati niz problema, a riječ je o jedinjoj banji koja je u bivšoj Jugoslaviji bila zvanično priznata kao ljekovi-

no da spasi **Savonarolu**.

Rođenje ovako značajne osobe, na žalost, ni na kakav način nije obilježeno u Srebrenici, a u međuvremenu su ga prisvojili Hrvati koji su ga preimenovali u **Juraja Dragišića**.

Bibanović podsjeća na snažnu vezu između Srebrenice i Dubrovnika, koji svoj razvoj i značaj u velikoj mjeri duguje upravo trgovini srebreničkim srebrom.

- Mi smo prošle godine aplicirali za sredstva iz IPA fonda za projekat *Put srebra Srebrenica - Dubrovnik*, ali nismo prošli. Dubrovnik je bio vrlo zainteresiran, a plan je bio da se tamo napravi centar u kojem bi bio prezentiran značaj Srebrenice, dok bi u Srebrenici bila prezentirana trgovina srebreničkom srebrom u Dubrovniku - kaže **Bibanović**.

(z. č.)

KRIZA POGAĐA I TURIZAM

ŠPANCİ ČEKAJU NIJEMCE

Finansijska kriza u Evropi pogađa i turističku branšu: mnoge obitelji više sebi ne mogu priuštiti boravak u relativno skupim hotelima na moru ili znatno smanjuju broj dana koje provode na odmoru, navodi DW.

Taj negativan trend osjeća se i u Španiji, zemlji u kojoj je turizam izuzetno važna privredna grana i koja je godinama bila jedna od turistički naju-

spješnijih zemalja Evrope.

Posebno se osjeća izostanak domaćih gostiju: suočeni s krizom mnogi Španci moraju štedjeti, a odlazak na odmor je na samom vrhu liste ušteda.

Španski ugostitelji i hotelijeri sada velike nade polažu u Nijemce - bez gostiju sa sjevera Evrope mnogi hoteli bi veći dio predsezona morali ostati zatvoreni.

FESTIVAL KAFE U OPATIJI

DŽEZVA PRAVA ATRAKCIJA

Bh. prehrambena industrija **Vispak** Visoko predstavila se na ovogodišnjem Festivalu kafe u Opatiji s brendom **zlatna džezva** i najvećom džezvom na svijetu.

Po ocjeni posjetitelja, nastup **Vispaka** u okviru kojeg su gosti mogli probati bosansku kafu iz džinovske džezve, ocijenjen je kao najveća atrakcija Festivala.

(s. s.)

HRVATSKA PREPUCAVANJA

BEZ TURIZMA BILI BI BOSNA

Prijedlog strategije razvoja hrvatskog turizma naišao je na nepodijeljenu podršku u Saboru Hrvatske, no nezavisni poslanik **Damir Kajin** sumnja da će Vlada te zemlje uspjeti ostvariti zacrtane ciljeve u toj gospodarskoj grani, bez koje bi, uvjeren je **Kajin**, Hrvatska

skala bila poput BiH.

- Da ne daj Bože nemamo turizma, ja ne znam što bismo bili. Bili bismo poput Bosne, valjda - rekao je **Kajin**.

JAJCE, MUZEJ POD VEDRIM NEBOM

VRIJEDNOSTI TREBA STALNO POKAZIVATI

Na promociji turističke ponude Jajca mora se raditi stalno i neprekidno, zaključak je dvodnevnog međunarodnog simpozija *Jajce - muzej pod vedrim nebom, nezaobilazna turistička destinacija*.

- Tu promociju treba raditi da bi se privukao što veći broj turista i na kraju da bi lokalna zajednica imala koristi u materijalnom smislu, da se što više ljudi zaposli - kazao je **Feni** jedan od učesnika simpozija prof. dr. **Husejin Keran**.

I na ovom simpoziju su prezentirane ljepote Jajca, prirodne i kulturološke. **Keran** podsjeća da gosti u Jajcu mogu vidjeti **Malo** i **Veliko** plivsko jezero, vodopad, dom II zasjedanja AVNOJ-a, potom Stari grad i razne druge spomenike kulture.

(s. a.)

KAUČING-PUTOVANJA: JEFTINO, A OD NEPOZNATIH LJUDI PRAVI PRIJATELJE

Finom svijetu dosta je i kauč

Kauč-putnici nisu ljudi bez novca ili latalice, nego žele iz prve ruke upoznati ljude, način života i kulturu na nekom području, neki traže samo druženje, neki ni to, za njihovu hranu ne morate brinuti, a ako ne želite ili nemate vremena, ni za šetnje po gradu i obilaske

Dok je u svijetu sve više *kaučer-turista*, u BiH ih nema mnogo, a i među zvanično registrovanim je najveći broj *pasivnih posmatrača*. No, ko se usudio zaista probati *kaučing-turizam*, ne krije sreću i zadovoljstvo: upoznaje nove gradove i kulture kroz druženje s ljudima koji nisu turistički vodiči, dobije jeftin smještaj i ako ima sreće - stekne prijatelje za cijeli život.

OD ZABAVE DO OPSESIJE

- Ljudi vam u kuću dođu kao stranci, a odlaze kao prijatelji. Na kraju je najmanje važan taj kauč koji ste im ustupili, bitni su trenuci, osmijesi, zrnca mudrosti koje uzmeš i

ka, riječ o promociji gostoprimstva i otvorenosti ljudi za druženje i za sada je na ove dvije internet strane registrovano oko 600.000 ljudi iz oko 35.000 gradova.

- Kod nas je to počelo kao zabava, ali je postalo čista opsesija i dio naše svakodnevnice. Obje imamo velike snove o putovanjima, ali budući da trenutno nismo u mogućnosti da ih ostvarimo, *kaučsurfing* se pokazao kao odličan način da uhvatimo djelić tog svijeta kroz ljude koje smo ugostili - priča Majda.

Ona i Lamija su češće bile domaćini nego gošće.

- Naše do sada jedino iskustvo s odlascima je put u Beograd. Ugostio nas je jedan momak

daš, onaj osjećaj zbunjenosti kako ti nedostaje neko koga poznaješ tek par dana. Ljudi koje smo mi ugostile su možda došli kao nepoznati, ali su otišli kao prijatelji - pričaju studentice Majda i Lamija, dvije sarajevske *kaučer-surfice* ili *kaučerke*.

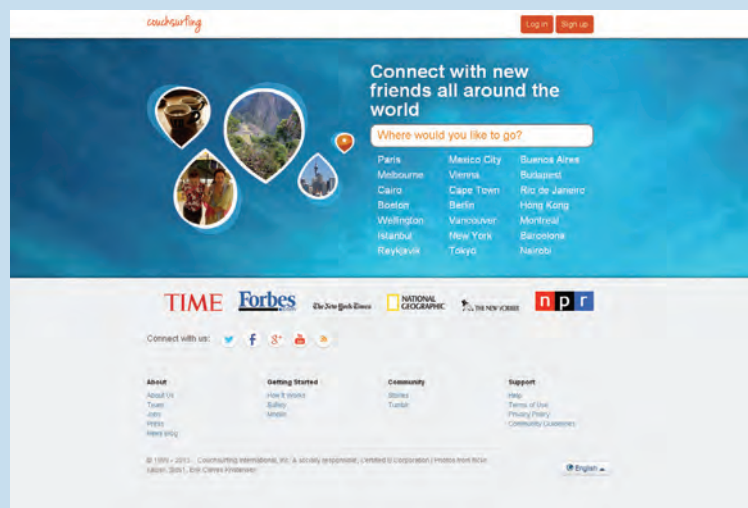
Kaučingsurfing ili *kaučiranje* su putovanja tokom kojih putnik besplatno spava na kauču koji mu je ustupila sasvim nepoznata osoba koju je upoznao putem internetskih stranica koje promovišu ovaj oblik smještaja. Ljudi iz cijelog svijeta se povezuju putem nekoliko internet strana među kojima su najpoznatije <http://www.hospitalityclub.org/> i <http://www.couchsurfing.com>, ostavljaju svoje kontakte, što više informacija o sebi kako bi oni koji to čitaju imali što bolju sliku potencijalnog domaćina ili gosta i povremeno, po potrebi, objave upit za smještaj u nekom gra-

du, eventualno druženje i upoznavanje grada u kom su prvi put, za prevoz od jednog do drugog grada, ali i za pomoć oko nabavke nekih sitnica ili razmjene video klipova i slično.

Prošle godine je izvjesna *Vartika* zamolila za pomoć: njen brat je svojoj supruzi za rođendan želio pokloniti foto-reportažu iz cijelog svijeta, pa je sve koji su vidjeli njenu poruku zamolila da joj pošalju jednu svoju fotografiju na kojoj se sretno smiješe na nekom atraktivnom mjestu u svom gradu sa porukom *sretan rođendan Vega!*

Istovremeno, svaki prijavljeni potencijalni *kauč-surfer* dobije i svoj profil na kojem svoje utiske o njemu ostavljaju oni kod kojih je bio u gostima, što je svojevrsna *sigurnosna provjera* za one koji bi ga mogli ugostiti u svom domu. Pojednostavljeno bi se moglo reći da je u ovom cijelom projektu koji je krenuo početkom ovog vije-

i zahvaljujući njemu upoznale smo čari Beograda na poseban način, a osim našeg domaćina, upoznale smo druge *couchsurfer*e i proširile krug prijatelja. To je, zapravo, jedna od divnih stvari ove mreže jer to nije samo ustupanje kauča, nego sretanje ljudi i upoznavanje gradova kroz druženje s ljudima koji u njemu žive. A nema boljeg načina da upoznate neki grad. Osim toga, ukoliko iz nekog razloga ne možete ponuditi svoj kauč, dovoljno je samo da ste otvoreni za šetnju gradom ili razgovor uz kafu - priča Lamija.

Njih dvije su, inače, tokom proteklih nekoliko godina ugostile više od 40 ljudi iz cijelog svijeta.

JAMAJČANKA NA BIJELOJ TABIJI

- Mnogi su nas pitali kako se ne bojimo primati nepoznate ljude u kuću, ali iz nekog razloga nikada nismo osjetile takav strah. Svaki član ove mreže ima svoj profil na kojem možete naći njegove reference koje su napisali ljudi kod kojih su gostovali i ako vidite da nema negativnih komentara, možete biti poprilično sigurni da nemate razloga za strah. Mi zaista nismo imale ni jedno negativno iskustvo. Štaviše, s većinom naših *couchsurfera* smo još uvijek u kontaktu i čak dobivamo razglednice i poklone iz mjesta koje su posjetili nakon što su otišli iz Sarajeva. A neki od njih dođu ponovo. Većina njih pri dolasku u Sarajevo planira ostati noć ili dvije, ali se to često produži. Ima nešto u vezi sa Sarajevom što ljude smiri i zaista se osjećaju lijepo, a mi smo iz svakog susreta naučile nešto, od toga kako putovati sa minimalnom količinom novca, do toga da različitosti nisu izričito loša stvar i da se toga ne treba bojati. I mislimo da je to najvrednije što smo mogle naučiti - priča Majda.

Lamija i Majda nemaju neka posebna mjesta na koja vode svoje goste, ali pokušavaju da im što bolje pokažu duh i mentalitet Sarajeva i BiH.

Lijepa iskustva ima i Dženan Ajanović, privatni poduzetnik i svršeni student filozofije iz Kanja, koji živi u Sarajevu.

- Tokom prošle godine sam imao goste iz Njemačke, Francuske, Jamajke, Srbije, Hrvatske i sve to su nevjerojatna iskustva. Vidite koliko su ljudi iz različitih kultura različiti: ovi

iz Njemačke na Bijeloj tabiji ostaju bez riječi, dok, recimo, mojoj gošći sa Jamajke to i nije bilo posebno atraktivno - priča Ajanović.

Ni on nikada nije imao strah od mogućih neugodnih situacija sa svojim gostima, jer prije nego ih primi, vidi njihove reference na profilu na internetu.

Kaže da su svi njegovi gosti izuzetno učtivi, da znaju kućni red. To nisu, kaže on, ljudi bez novca ili lutilice, nego im *kaučing-putovanja* omogućavaju da iz prve ruke upoznaju ljude, način života i kulturu na nekom području.

- Neki traže samo druženje i pokazivanje grada. Jednom sam pio kafu sa režiserom iz Kanade koji je bio na proputovanju kroz Sarajevo, na web strani vidio moj profil i da nam je isti film najdraži,

pa je zbog toga mislio da bih ja bio zanimljiv sagovornik. Oni koji trebaju prenoćište čim dođu pitaju ima li nekih ograničenja sa korištenjem kupatila, kuhinje i vi im kažete kada je vama panika zbog polaska na posao, pa vam se u to doba neće naći na putu. Ne morate brinuti za njihovu hranu, a ako ne želite ili nemate vremena, ni za šetnje po gradu i obilasku. Uglavnom svi na internetu napišu šta bi voljeli: samo smještaj ili i to i upoznavanje sa gradom, ali uglavnom se organizujemo tako da zajedno obiđemo grad, uveče zajedno nešto pojedemo ili popričamo uz piće i to je to - priča Ajanović.

PABLO JOŠ PUTUJE

Sa svojim gostima on se druži onoliko koliko oni žele i koliko mu vrijeme dozvoli. On nastoji da svakog od svojih gostiju odvede na Baščaršiju, Skakavac, Vrelo Bosne, Bijelu tabiju, pred-

loži im vožnju biciklom po okolnim izletištim, a oni često pitaju o istoriji, o ratu, o različitim religijama...

I sarajevski novinar Faruk Čaluk je jedan od *kaučera* iz BiH.

- Ma, ja sam ovisnik o putovanjima i s *kaučingom* sam počeo dok sam živio u Italiji. Ta ideja mi se jako dopala čim sam saznao za nju. Moram priznati da sam, od kada sam se vratio u BiH, češće domaćin nego gost, a dolazili su mi ljudi iz Argentine, Njemačke, Holandije... ne znam odakle sve ne. To je sve fin, pošten, obrazovan, komunikativan i zabavan svijet koji putuje do određenog grada ili oko svijeta i traži prenoćište. Ostaju između dva i pet dana, nenametljivi su, traže samo krevet za spavanje. Kao domaćin naravno popričate s njima, izvedete ih, ako želite i imate mogućnosti, na ručak ili večeru jednom tokom tog boravka. Njih sve zanima - od rata, Tita, religije, do istorije, ali su za mene posebno fascinantna njihova iskustva s tih putovanja. Ja posebno uživam kad na licu ljudi koje sam ugostio i nakratko zadržao u svom domu vidim sreću dok pričaju o svojim iskustvima s putovanja svijetom - priča Čaluk.

Jedan od njegovih gostiju bio je biciklista Pablo iz Argentine.

- On već devet godina putuje oko svijeta i još nije završio to putovanje. Pablo mi je najljepše iskustvo sa tim ugo-

šćavanjem putnika - priča Čaluk.

Ni on nikad nije imao loše iskustvo sa svojim *kaučing-gostima*, ali nikada nije ni razmišljao o mogućnosti lošeg iskustva.

- Na portalu svi imamo svoje profile i preporuke onih kod kojih smo bili u gostima. Ali, generalno, to su ljudi koji traže smještaj ili eventualno vodiča i to naglase u svojim upitima - kaže Čaluk.

Couchsurfing ima svog bh. ambasadora koji ima profil na *facebooku* da bi komunikacija bila olakšana, ali i registracija na *www.hospitalityclub.org* i *www.couchsurfing.com* je vrlo jednostavna, a odmah nakon registracije počinju stizati poruke sa upitima za smještaj ili druženje. Dakle, treba samo malo ljubavi prema putovanjima, vremena i znanja engleskog jezika...

(r. č.)

Staza ima za cijeli život

Ovdje govorimo o više hiljada kilometara staza kojima smo prošli, pa opet svake sezone otkrijemo nešto novo, kaže Emir Vučijak, jedan od promotora zabave koja dovodi sve više stranaca u BiH

Preljepa i još uvijek prilično očuvana priroda te lak i jednostavan pristup planinama, svakako su velika prednost Bosne i Hercegovine u razvoju rekreativnog turizma. A jedan od sve popularnijih rekreativnih sportova u cijelom svijetu je i brdski biciklizam, koji i u BiH posljednjih godina doživljava ekspanziju i privlači sve veći broj zaljubljenika u planine i prirodu uopće.

BIKIKLOM, A UZBRDO: Ovome u prilog mnogo govori i činjenica da se Bosna i Hercegovina našla na listi deset najboljih destinacija *avanturističkog turizma* 2012. u izboru *National Geographica*.

U Bosni i Hercegovini trenutno postoji dvadesetak biciklističkih klubova uvezanih preko *Asocijacije brdskih biciklista BiH*, koji i obavljaju najviše posla na afirmaciji i promociji ovog sporta ili za neke rekreacije u zemlji i u inozemstvu.

Prijateljstva ostvorena na međunarodnim oku-

SPUST BOB STAZOM

Web portal *Asocijacije brdskih biciklista BiH* posjećuje i priličan broj gostiju iz drugih zemalja koji, uglavnom, traže pomoć pri planiranju najboljih ruta.

- Na primjer, svojevremeno je Stefan Stuntz, avanturista koji biciklom krstari po planinama,

na putu od Grčke ka Njemačkoj upravo nas kontaktirao, tražeći savjet kako da preko planina pređe BiH. Dali smo mu najbolje rute, dio puta vozili s njim, oduševili ga spustom niz bob stazu na Trebeviću, za koju kaže da je jedinstvena u svijetu i na kraju je spavao u stanu kod jednog člana našeg Udruženja - kaže Emir Vučijak.

pljanjima brdskih biciklista iskoristili su upravo da bi promovirali sve ljepote domaćeg terena. Rezultat toga je sve veći broj stranih biciklista koji iz godine u godinu dolaze u BiH, a malo je onih koji svoj izlet na bh. planinama ne ponove.

- Nekad smo znali jedva okupiti pet, šest biciklista da odemo u planinu, a danas na našim turama bude i po 50 učesnika. Rani-

TAČNE DALJINE

Putanje su obrađene na jednostavan i razumljiv način sa tačnim udaljenostima izmjerenim GPS-om, i nude fotografiju svake bitne raskrsnice, uz upute kamo skrenuti. Prateći ponuđenu mapu vožnja ponuđenim stazama bi trebala biti jednostavna i predstavljati užitak.

je su se mještani čudili kako neko ide biciklom uzbrdo, a danas se već pozdravljamo. Pa i naš web portal *mtb.ba* bilježi blizu 30 hiljada unikatnih posjeta mjesečno, što najbolje ilustruje popularnost brdskog biciklizma u BiH - kaže Emir Vučijak iz Udruženja brdskih biciklista MTBA i jedan od osnivača ovog web portala.

Mogućnosti za brdski biciklizam u BiH su, kaže on, ogromne, obzirom na prelijepe bh. planine, još uvijek nezagađene od strane čovjeka. I

sve to na veoma malom prostoru.

- Bezbroy je staza i šumskih puteva, teorijski čovjek bi mogao voziti cijeli jedan život a da ne ponovi trasu kojom je prošao. Malo gdje to ima, ta nedirnuta priroda koja prosto poziva na druženje - kaže Vučijak.

Stranim turistima koji se odluče na biciklističke ture po BiH svakako su najvažnije dobre i kvalitetne mape sa detaljnim instrukcijama. A upravo članovi Udruženja brdskih bicik-

sta rade na mapiranju staza posljednjih desetak godina, tokom kojih su prošli gotovo sve značajnije planine u BiH i sve vrhove iznad 1.500 metara nadmorske visine i sve staze snimili GPS-om.

DOBRA MJESTA ZA POSJETITI: Prvi Vodič za brdski biciklizam štampan je 2007. pod nadzorom Vučijaka i Mersada Pašića, i u njemu je bilo detaljno obrađeno i predstavljeno nekoliko najatraktivnijih staza širom BiH. Osnovna ideja bila je ljude upoznati sa mogućim trasama, a koliko su u tome i uspjeli najbolje govori činjenica da se svakog vikenda tim staza voze na stotine biciklista.

Većina gotovih mapa staza besplatno je dostupna svima na web portalu Udruženja, a ovih dana bit će postavljeno još pedesetak novih. Izvrsno obrađene staze, odnosno ture, moguće je skinuti na GPS uređaj ili isprintati mapu i kratku brošuru pomoću koje je svaku obrađenu stazu proći precizno i bez lutanja, obzirom na detaljna uputstva vezana za svaki pojedinu raskrsnicu.

Članovi Udruženja staze otkrivaju i analizom topografskih karti, Google Eartha ili jednostavno razgovarajući s ljudima o dobrim mjestima za posjetiti biciklom.

- Ovdje govorimo o više hiljada kilometara staza kojima smo prošli, pa opet svake sezone otkrijemo nešto novo - kaže Vučijak.

S obzirom na klimu u Bosni i Hercegovini, kako kažu u Udruženju, praktično i nema biciklističke sezone, jer se u Hercegovini može voziti i zimi. Ipak, proljeće je doba kad većina biciklista, i ovdje i u Evropi, počinje sezonu, tako da je ovo i pravo vrijeme za aktivniju promidžbu ljepota koje BiH nudi stranim turistima.

Malo, međutim, čudi pristup turističkih zajednica u BiH, koje ne pokazuju skoro nikakvo interesovanje za ovaj oblik turističke ponude. Zato su turoperateri iz inozemstva, koji na tim mjestima nisu mogli dobiti adekvatne informacije o ovoj vrsti ponude, već u nekoliko navrata upravo od Udruženja tražili asistenciju pri organiziranom dolasku grupa biciklista u BiH.

(d. b.)

ZADOVOLJNI NA OLIMPIJSKIM PLANINAMA

ZIMA BILA PRAVO DOBRA, IDE LJETO

Tačno na polovini aprila završena je zimska sezona na olimpijskim planinama oko Sarajeva i odmah su počele pripreme za ljeto. Zimom su, inače, zadovoljni i u Ski-centru Bjelašnica-Igman, koji je cijelu sezonu radio u punom kapacitetu, te ugostio veliki broj gostiju iz različitih dijelova svijeta, baš kao i u Olimpijskom centru Jahorina u kojem su imali rekordnu sezonu.

- Promet na skijalištima Centra je bio veći od tri miliona KM. Posjećenost na Jahorini je bila dosta dobra, posebno u dane vikenda kada smo imali i do 6.000 gostiju. Najveći broj gostiju je sa prostora ex Jugoslavije, ali je ove godine bio značajan broj gostiju iz Turske i Rusije - kazala je glasnogovornica OC Jahorina Zorica Jovanović. Na Jahorini za ovo ljeto spremaju povoljne aranžmane, a gosti će moći uživati i u vožnji šestosjedom do jahorinskih vrhova.

(s. a.)

JAČANJE LJUDSKIH POTENCIJALA PLANINARE IMA KO VODITI

Sarajevo od polovine aprila ima još 12 licenciranih planinarskih vodiča, te 23 nova pripravnika vodiča, polaznike Škole za planinarske vodiče Planinarskog saveza Kantona Sarajevo.

Polaznici iz 15 planinarskih društava završili su tromjesečnu obuku koja je obuhvatila praktični i teorijski dio. U programu na terenu bilo je elemenata ne samo visokogorstva nego i alpinističke tehnike te elemenata gorske službe spasavanja, a novi vodiči obišli su planine oko Sarajeva i savladali težak test na Bijeloj stijeni na Trebeviću.

(s. a.)

NOVA STAZA ZA MOTO-KROS CAZINJANI ČEKAJU AUSTRIJANCE

Nova staza za moto-kros mogla bi u Cazinu dovesti znatno više austrijskih turista nego što je to do sada bio slučaj. Zaključak je to nakon što se čuju utisci prve grupe zaljubljenika u ovaj sport i ljubitelja prirode iz Graca, koji su se oprobali na

novoj stazi.

- U svakom slučaju ću reći svima da sam se osjećao lijepo i nazvaću sve prijatelje, obavijestiti ih kako je ovdje lijepo. Nadam se da će svi doći a ovo je velika reklama za cijelu BiH, posebno za ovaj kraj - kaže jedan od njih Jorg Urabl.

(s. a.)

LUKAVČANI DRŽE TRADICIJU LIST 11. PUT

Lukavački sajam će u suradnji s Općinom Lukavac i Turističkom zajednicom Tuzlanskog kantona, uz podršku Ministarstva okoliša i turizma FBiH te Vlade Tuzlanskog kantona, od 9. do 11. maja organizirati 11. sajam turizma List.

Ove godine se očekuju izlagači iz Njemačke, Turske, Albanije, Srbije, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije, Mađarske i BiH, a među događajima spremljenim za goste su i festival hrane i pića, novinarska kotlićijada, sajamske večeri na kojima se predstavljaju tradicionalni specijaliteti i kulturno-zabavni programi zemalja sudionica.

- Dosadašnja iskustva pokazala su da manifestacije poput ove mogu biti i pokretači razvoja turizma određene države ili regije, budući da su one sve važniji činilac pri donošenju odluke o putovanju. To proističe iz afiniteta modernih turista koji žele posjetiti nove destinacije i kroz manifestacije upoznati nedovoljno poznate kulture, zabaviti se i steći nova iskustva - navode organizatori.

(s. s.)

U BOSNU I HERCEGOVINU SE I DALJE PUTUJE IZ RADOZNALOSTI, I TO TRANSKONTINENTALNO

Gospodar prstenova i

Annette Holcomb, Robinova supruga, za vrijeme posjete Sarajevu po preporuci knjige Rick Stevesa

Četvrto izdanje putničke knjige Croatia & Slovenia u izdanju američkog tour operatera Ricka Stevesa, dovelo je u BiH dosta posjetilaca uglavnom iz SAD-a i Kanade, a to radi i dalje

Znajući za opšte stanje u državi, za bh. javnost značajna je vijest kada se neki od domaćih gradova, planina i regija nađe u ponudi inostranih putničkih web portala, uglednih svjetskih magazina ili putopisnih medija. Zato su zadnjih godina domaći mediji isticali svoje prijevode afirmativnih članaka o BiH koji su američkoj, brazilskoj, turskoj, malajskoj i zapadnoevropskoj čitalačkoj publici objašnjavali zašto je zanimljivo, poučno ili isplativo putovati u ovu zemlju.

ŠTO NE PROŠIRE?

Prije manje od godine dana u knjižarama SAD-a i Kanade je izašlo dopunjeno izdanje knjige pojednostavljenog naslova *Croatia & Slovenia*. To je knjiga za lakša putovanja, iz redakcije prilično traženog tour operatera Ricka Stevesa, o kome je Start BiH već pisao. Ovaj vodič doživio je četvrto izdanje, a prodaje se u nakladama od više stotina hiljada do više miliona primjeraka.

Pošto je prvo izdanje bilo posvećeno samo određenim lokalitetima u Hrvatskoj i Sloveniji, naslov knjige se odnosi na te dvije države. Međutim, naredna tri izdanja već imaju poglavlje o Mostaru, Počitelju, Stocu i Trebinju, a

Jedan od sarajevskih restorana kojeg ova knjiga izravno preporučuje

četvrto, najnovije uključuje i Sarajevo. Zahvaljujući samo ovoj publikaciji, za nepunih godinu dana Sarajevo i Mostar je posjetilo najmanje pedesetak parova, otprilike isto toliko porodica i više od sto po jedinaca, mahom iz Kanade i SAD-a. A ovo su grube procjene jer nema stvarnih podataka o onima koji su nam stigli zahvaljujući ovoj knjizi, a nisu angažovali lokalne vodiče ili su samo prošli kroz BiH bez spavanja.

Operateri Ricka Stevesa svakako već nekoliko godina, po pet šest puta godišnje, dovode grupe od po dvadesetak i kusur američkih, kanadskih i ponešto australskih posjetilaca na *Adriatic tour*, organizovane dvosredmične edukativne ture koje idu kroz Sloveniju, Dalmaciju i Hercegovinu, ali i putnici koji idu mimo takvih grupnih tura i dalje koriste knjigu Ricka Stevesa.

- Moja supruga Annette i ja smo svakako s organizovanom grupom htjeli obići dijelove Balkana koje Rick Steves promovise, ali smo zahvaljujući zanimljivom i opuštenom načinu na koji je Sarajevo opisano u knjizi, odlučili da sami dođemo i ovdje. Nismo požalili jer nam je sve toliko zanimljivo, imate

minaret na steroidima

kvalitetnu a relativno jeftinu ishranu i nije nam jasno zašto ured *Ricka Stevesa* još ne uključi Sarajevo u svoje *Adriatic ture*. Iona-ko je samo nekoliko sati vožnje od Mostara, koja je sama po sebi privlačna zbog stje-novitog kanjona Neretve, koji nas podsjeća na pejzaže sa Novog Zelanda, gdje je snima-na trilogija *Gospodar Prstenova* - kaže Ro-bin Holcomb, penzionisani geolog sa američ-kog sjeverozapada, koji je sa svojom suprugom posjetio Sarajevo.

Cameron Hewitt, koautor ove knjige i jedan od organizatora *Rick Steves* putovanja, tako-đer smatra da bi i pojedinačno i grupno, vi-še putnika trebalo u paketu s Mostarom, do-ći u Sarajevo, pa možda i na još neka mjesta u BiH.

- Dalmatinska obala je prelijepa i more je tamo čistije nego drugdje u Evropi. Plaže i mali primorski gradovi Dalmacije su među ne-kima od najatraktivnijih na svijetu, ali kada se obiđe većina dal-matinskih mjesta od, na primjer, Rovinja pa do Dubrovnika, u ne-ka doba vizuelni pejzaž postane pomalo jednoličan, arhitektura i brda su nekako skoro isti, malo monotoni. Tada je putnicima po-trebno da odvoje nekoliko sati ili dana, pa odu do Mostara koji je blizu. Tamo imaju priliku u krat-kom periodu upoznati drugači-je kulturno naslijeđe među lju-dima koji govore isti jezik kao u Hrvatskoj. Ako imaju vremena i žele nešto više povijesno naučiti uz drugači-ju hranu nego u Dalmaciji, ili ako im se svi-đaju zelene planine, onda svakako trebaju otići u Sarajevo. A za američka mjerila, to je sve blizu, sve se može vozilom obići rela-tivno brzo. Isto važi i za posjetu Crnoj Go-ri, koja je na dohvat onima koji stignu do Dubrovnika - konkretan je Hewitt.

MALO I CINIZMA

Inače, ova knjiga se ne bavi samo nabranjem pukih datuma, vijekova i godina određenih do-gađaja, izgradnje monumentalnih starih građe-

vina ili rođenja slavnih личности. Toga, naravno, jeste najviše, ali u knjizi su i lokalne anegdote, vicevi, pokušaj opisa mentalite-ta stanovništva, eventualne sit-ne bizarnosti, navigacija za par-kiranje, konkretne preporuke za smještaj ... i sve uz poneku ironičnu opasku autora.

Evo odabranih odlomaka o to-me šta knjiga govori o Mosta-ru, Sarajevu i još nekim lokalitetima u BiH.

O najpoznatijoj i najprofitabil-nijoj lokaciji za hodočasnike u BiH, pogađate - Međugorju, knjiga kaže: da je *rame uz rame sa Lourdesom, Fatimom i Santiagu de Composte-*

Rick Steves

lom, kao jedno od najznačajnijih svetišta u cijelom bri-šćanskom svijetu. Za cinične nekatolike to je samo još jedan niz komercijalnih hotela, resto-rana i radnji sa brojanicama, uz dosadnu lo-kalnu crkvu. Sve skupa je povezano smiješnom legendom u vezi sa ukazanjem na obližnjem brdu. Međutim, ako pogledate u oči ispunjene suzama kod ovdašnjih posjetilaca, shvatit ćete da za neke ljude ovo mjesto predstavlja nešto više od onoga što se vidi na površini.

Osim opštepoznatih detalja o Starom mo-stu, te ratnim podacima, tu su i neke dovit-

jim putnicima, iako to nije pravilo.

Knjige-vodiče poput ove ne piše sam, to radi nekoliko njegovih bliskih saradnika koji na li-cu mjesta o kojem bude riječ prikupe materij-al za knjigu.

Uporedo sa knjigama, snimaju i kraće TV doku-mentarce o istim mjestima o kojima su knjige, pa ih promoviše na kompaktnim diskovima.

ljive usporedbe kada se piše o Mo-staru: *Franjevački samostan i crkva na zapadnoj obali Neretve, izgra-đeni su 1997. godine, znači nakon borbi. Otprilike kada je igraden i džinovski križ na brdu iznad Mo-stara. Crkveni toranj na prvi po-gled izgleda kao nekakav minaret koji je na steroidima.*

Računajući na predrasude posjeti-laca sa Zapada zbog aktuelnih de-šavanja na Bliskom Istoku zadnjih godina, knjiga nudi i kulturološ-ko-religijsko-etničke podatke: Ve-

ćina bosanskih Muslimana su slavenskog porijekla, kao i njihovi susjedi Srbi i Hrvati. Oni pripadaju sunitskom tumačenju islama. Akci-je malih ali medijski jako primi-

jećenih frakcija musliman-skih ekstremista, stvorile su opterećenje za islam u zapadnom svijetu. Ali, su-diti o islamu prema Osami bin Ladenu i Al Kaidi bilo bi kao da se sudi o hrišćan-stvu prema revolverašu iz Osla ili prema Kju Klux Klanu. Posjeta Mostaru je jedinstvena prilika da se osjeti život jedne musliman-ske zajednice iznutra, a da se istovremeno bude okru-žen već poznatim izgledom evropskih lica.

Baveći se neizbježno i us-putnim političkim začko-ljicama, pored znanih stan-

dardnih informacija o starom Sarajevu, knjiga nudi i pomalo neočekivanu napomenu: *Nijed-na od četiri pravoslavne crkve u Sarajevu nije bila demolirana tokom artiljerijske opsade gra-da, iako su imale vanjska oštećenja od gelera granata koje su ispaljene sa pozicija na brdima koje su držale snage bosanskih Srba.*

Govoreći o putovanju između Hercegovine i Bosne, knjiga se dotiče Jablanice i okoliša: *Na ovom mjestu možete više saznati o Tito-voj briljantnosti kao vojnom strategu u bor-bi protiv nacista. Godine 1969., njegova po-bjeda je učinjena besmrtnom kroz film koji je bio nominovan za nagradu Oskar. Bitka na Neretvi je uključila Yula Brennera, Or-sona Wellsa, te druga velika imena dovede-na krajnjom darežljivošću jugoslovenskih fon-dova. Na usponu do Ivan-planine, proći ćete pokraj ruševnog sela Bradina, gdje se nala-zi rodna kuća bosanskog Hrvata Ante Pave-lića koji je bio vođa nacističkog pokreta zva-nog ustaše.*

(a. t.)

NA LICU MJESTA

Rick Steves već dvije decenije iz američkog gra-dića Edmondsa organizuje grupne turističko, obrazovno putopisne ture širom Evrope, zatim u Maroku i azijskom dijelu Turske.

Njegovo ime je postalo sinonim za putovanja iz Kanade, Amerike, ponekad Novog Zelanda i Meksika, većinom među sredovječnim i stari-

MULTIMEDIJA OBOGAĆIJE TURISTIČKU PONUDU HNK QR PRIČA O LEŽAJEVIMA

Radi brzog dobivanja informacija o kulturno-historijskim spomenicima, muzejima i vjerskim objektima otvorenim za turiste, te smještajnim kapacitetima, Turistička zajednica HNK izradila je aplikaciju za hotele, motele i druge smještajne kapacitete koja će omogućiti turistima dobivanje informacija korištenjem modernih tehnologija i QR, quick response, codea.

QR code ima funkciju kao i standardni bar kodovi, s tom razlikom da može sadržavati oko 4.000 slova ili brojeva, pa na taj način dati dovoljno informacija o pojedinom objektu, omogućiti pristup nekoj web adresi bez tipkanja ili sadržavati kontakt podatke, geo-lokaciju...

Te kodove može očitati skoro svaki mobitel s fotoaparatom koji ima instaliranu aplikaciju, a Turistička zajednica HNK pripremila je sadržaj za sve smještajne kapacitete i izradila naljepnice s QR kodovima koje će dodati na postojeće panoe sa informacijama.

- Na ovaj način omogućit će se turistima da već pri samom dolasku na mjesto boravka putem svog mobilnog telefona dobiju sve informacije o smještajnoj jedinici i kompletnoj turističkoj ponudi, što na prvom mjestu ima za cilj duži boravak gostiju i povećan ukupan bruto turistički promet - priopćeno je iz Turističke zajednice HNK. Zamjenik direktora te kuće **Semir Temim** najavio je i da će do početka ljeta na turističkim odredištima biti postavljeno deset *multimedijalnih totoma*, svojevrsnih mini-infocentara, na kojima će turisti moći dobiti kompletne informacije o turističkoj ponudi HNK, kao i cijele

Jadranske regije.

Za sada je pripremljen materijal na engleskom i lokalnim jezicima, a planirano je prevođenje materijala i na druge svjetske jezike, a radi se o dijelu 3,9 miliona vrijednog projekta *Adriatic Lands* koji u jedinstvenoj turističkoj ponudi objedinjuje 250 posebnih lokaliteta u jadranskim regijama Italije, Slovenije, Hrvatske, BiH, Crne Gore i Albanije.

(s. a. s.)

SVJETSKI EKONOMSKI FORUM BAR NAM SMIJEH IDE...

Nova karta koju je napravio i između dva broja *Bh. putovanja* objavio Svjetski ekonomski forum, prikazuje koje su zemlje najviše prijateljski raspoložene prema turistima i strancima u svijetu, ali i one koje su u svijetu

omražene zbog nedostatka gostoljubivosti.

Po ovom istraživanju, zemlja najviše prijateljski raspoložena prema turistima i strancima je Island, dok je južnoamerička Bolivija posljednja na toj listi/karti.

BiH je ušla u *TOP 10* najviše prijateljski raspoloženih zemalja, gdje su još i Novi Zeland, Maroko, Makedonija, Austrija, Senegal, Portugal, Irska i Burkina Faso.

Uz Boliviju su u *TOP 10* najmanje prijateljski raspoloženih Mongolija, Bugarska, Slovačka, Pakistan, Iran, Latvija, Kuvajt, Rusija i Venecuela.

PROMOCIJA U LONDONU NIKO NE ZNA ŠTA IMAMO

Predstavnici turističkih agencija iz BiH *Zepter Passport*, *Green Visions* i *Una Bihać*, specijaliziranih za programe avanturističkog, kulturnog i obrazovnog turizma, u aprilu su u Londonu predstavili svoju ponudu zainteresiranim britanskim tur operatorima i široj javnosti.

- Iako se BiH može pohvaliti zanimljivim lokacijama i pristupačnim turističkim ponudama, broj britanskih turista koji dolaze ova-
mo još je zanemarljiv, pa treba uložiti dosta napora i energije u odgovarajuću promociju bh. turističkih potencijala da bi se ova slika promijenila. Velika Britanija je poslije Njemačke najveće emitivno turističko tržište u Evropi, a u ovom momentu BiH koristi samo 0,1 posto tog potencijala - saopćili su USAID i Sida FIRMA, koji su organizovali ovu prezentaciju.

(s. s.)

BESPLATAN INTERNET NA BAŠČARŠIJI NEOGRANIČENE KONEKCIJE

Općina Stari Grad Sarajevo je građanima i turistima osigurala besplatno korištenje bežičnog interneta na Baščaršijском trgu. Radi se o neograničenom broju konekcija. Bežičnim internetom sad je pokriven Baščaršijски plato do tramvaj-ske stanice, do kraja ulice Halači, u

Saračima do Teološkog fakulteta i u Bravadžiluku do restorana *Bosanska kuća*, a plan je pokrivanje i trgova oko sarajevske Katedrale i At mejdana.

(s. s.)

ISPITUJU SE KRAŠKA POLJA ŠTA ZNAČE PTICAMA?

Njemačka organizacija *EuroNatur* i bh. Ornitološko društvo *Naše ptice*, novcem fondacije MAVA rade identifikaciju i promociju kraških polja u BiH kao močvara od državnog i međunarodnog značaja.

Predsjednik Udruženja *Naše ptice* **Dražen Kotrošan** kaže da je cilj prikupiti podatke o 57 kraških polja, koja su biser prirodnog naslijeđa BiH, a njihov fenomen mjerljiv s mnogim svjetskim čudima, te posebno o njihovom značaju za ptice.

- Na osnovu prikupljenih podataka planirano je da se pojedina polja predlože na liste područja od međunarodnog značaja kao što su IBA, Područja od značaja za ptice, ili na državnu listu za NATURA 2000 - kazao je on.

(s. a.)

Stijena je pukla

Po jednoj verziji Ajvaz-dedo je usnio sudar dva bijela ovna, po drugoj se četrdeseti dan njegove molitve stijena počela tresti, pa pukla, a u obje verzije onda je potekla voda

Ajvatovica, najveće dovište muslimana u Evropi i jedno od najstarijih u Bosni i Hercegovini, smještena je u podnožju planine Šuljage i udaljena oko sedam kilometara od starog grada Prusca, nekadašnjeg *Akhisara* ili *Bijelog Grada*, izuzetno značajnog urbanog centra za vrijeme Bosanskog pašaluka.

Specifičnost Ajvatovice je i u tome što je, iako predstavlja islamsko svetište, zadržala i autohtoni karakter, nastao iz tradicija Crkve bosanske, odnosno krstjanskih molitvi za kišu, plodnost i zaštitu ljetnih usjeva.

Tradicija Ajvatovice se veže za staru tradiciju Bosne tako što se početak hodočašća određuje sedmog ponedjeljka po Jurjevu, umjesto određivanja početka po hidžretskom kalendaru.

Ajvatovica je naziv dobila po **Ajvaz-dedi**, islamskom učenjaku i dervišu koji je živio u 15. stoljeću.

Ajvaz-dedo je u Bosnu došao sa sultanom **Fatihom II** 1463. godine sa zadatkom širenja islama.

Legenda kaže da je on pomagao mještanima i rješavao njihove svakodnevne probleme, što je karakteristično za sufije tog doba.

Prusac, tada mala planinska zajednica, oskudjevala je s vodom, a te godine, kada je legenda i nastala, zaprijetila im je posebno teška suša.

Vodu koje nije bilo dovoljno ni za njih, seljani su ostavili za stoku od koje im je ovisio opstanak.

Legenda dalje kaže da je Ajvaz-dedo tad odlučio pomoći seljanim, pa je pronašao dobro planinsko vrelo nedaleko od sela.

Međutim, nadomak sela ispriječila mu se stijena duga 74, široka 30 metara.

Narodna predaja kaže da se Ajvaz-dedo četrdeset dana uzastopno ranim sabah-namazom obraćao Bogu da stijenu rastavi.

Četrdeseto jutro učeći dovu nakon sabah-namaza je zaspao i u snu vi-

SARAJEVSKE ČESME SEBILJ

Riječ *sebilj* je arapskog porijekla i označava, otprilike, *zgradu na putu u kojoj ima vode*. U Sarajevu je nekad bilo više sebilja, ali su svi uništeni u katastrofalnom požaru 1697.

Jedini preostali sebilj na Baščaršiji, u današnjem obliku izgrađen je 1913. godine, po projektu arhitekta **Aleksandra Witteka** i po nacrtima starih sebilja.

Baščaršijski sebilj izgrađen je od kamena hreše, drveta i bakra. Na betonske temelje oslonjen je osmougaoni postament obložen fino obrađenim kamenom iznad kojeg je bogato i lijepo izvedena drvena konstrukcija sa mušepcima, tradicionalnim bosanskim drvenim rešetkama, i prozračnim otvorima, što daje svojevrsan pečat vitkosti cijelom objektu.

Krovnu konstrukciju karakteriše velika i rešmom ukrašena streha sa kupolom, pokrivenom bakrom, kao završnim elementom na čijem vrhu se nalazi alem. Voda otiče u dva velika monolitna kamena korita.

O ljepoti sarajevskih sebilja pisao je i **Muhamed Nerkesija**, jedan od najpoznatijih pjesnika s kraja 16. i početka 17. stoljeća, u stihovima koji kažu *Tu se čovjeku čini da može dugo živjeti, jer na hiljadu mjesta po Sarajevu teku česme iz vrele neumrlosti*.

Prva sanacija sebilja na Baščaršiji urađena je 1981. godine, a zatim i manja intervencija 1984. godine, pred Zimske olimpijske igre.

Tokom bombardovanja grada 1992. godine sebilj je oštećen gelerima, pa je manja popravka uslijedila 1997. godine, kada su popravljani mušepci i obojena drvena konstrukcija, a detaljno je restauriran 2006. godine, kada je zamijenjen bakarni krov, saniran dovod i odvod vode, te urađena zaštita drveta.

dio kako su se dva bijela ovna sudarila, a stijena se rastavila.

Kada se probudio, zaista je i vidio rastavljenju stijenu, sa procjepom širine četiri metra.

Nakon toga Ajvaz-dedo je sagrađio vodovod od drvenih *tomruka*, drvenih cijevi i proveo ga kroz rastavljenju stijenu sve do Prusca.

Nije poznato koliko je ovaj vodovod bio u ispravnom stanju iza smrti Ajvaz-dede, ali se zna da ga je prvi popravio šejh **Hasan Kafi Pruščak**, a potom bosanski namjesnik **Miralem-paša** početkom 1785. godine.

Ovaj vodovod Pruščaci su koristili sve do 1931. godine, kada je Higijenski zavod iz Banje Luke napravio moderni vodovod, čije cijevi prolaze istom trasom kroz legendarnu stijenu, gdje je cijevi postao i Ajvaz-dedo.

Druga, vrlo slična verzija iste legende kaže da se Ajvaz-dedo molio četrdeset dana, da se na četrdeseti dan velika stijena u blizini sela počela tresti i na kraju se s razdvojila.

Iz procjepa je potekla voda.

Novost se brzo proširila i od tada brojni ljudi svih vjera dolaze u Prusac da vide izvor i veliko ždrijelo koje je nastalo zemljotresom.

(priredio d. b.)

Pravi poklon
ukoliko želite
ponijeti uspomene
sa sobom...

DUTY FREE SHOP

 SARAJEVO
INTERNATIONAL AIRPORT

Nova Nokia Asha 210 za pisce

Nokia je predstavila još jedan mobilni telefon iz serije Asha - model Asha 210 koji je prije svih namijenjen korisnicima koji vole pisati puno poruka i mailova. Telefon je opremljen

punom QWERTY tastaturom, a na tržištu će se naći u verzijama sa jednom i dvije SIM kartice.

Asha 210 ima ekran dijagonale 2,4 inča rezolucije 320x240 piksela, posebnu WhatsApp tipku koja omogućava brz pristup ovoj aplikaciji za razmjenu poruka, podršku za WiFi, ali nema podrške za LTE ili 3G, što znači da će njegovi vlasnici surfati manjim brzinama kada nisu spojeni putem WiFi-a.

Ostale opcije uključuju microUSB utor, podršku za Bluetooth, stražnju kameru rezolucije dva MP, te utor za microSD kartice do 32 GB, kojim će se proširiti ukupna količina prostora za pohranu podataka od 64 MB. Na tržištu će se pojaviti već tokom ovog kvartala, po cijeni od oko 70 dolara.

BlackBerry objavio Q10 ide iz Kanade

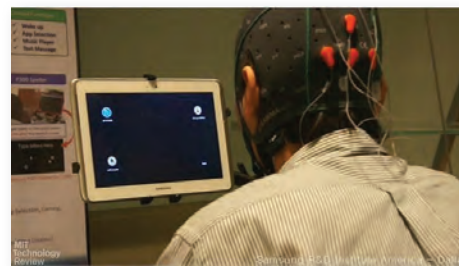
BlackBerry je konačno objavio da će se početkom maja na kanadskom tržištu naći njihov model Q10, predstavljen u januaru s novom verzijom operativnog sistema BlackBerry 10 i telefonom BlackBerry Z10 koji je već u prodaji.

Q10 ima punu QWERTY tastaturu, ekran dijagonale 3,1 inča uz rezoluciju od 720x720 piksela, radi na dvojezrenom 1,5 GHz procesoru, ima dva GB RAM-a i podršku za NFC, a cijena u Kanadi će mu biti 199 dolara.

Samsung pokušava napraviti novi korak Upravljanje mislima

Samsung i istraživači s teksaskog Univerziteta udružili su snage na projektu koji uključuje mozak, moždane valove i tablete i pametne telefone.

Kako javlja Technology Review, Samsung želi razviti sistem koji bi omogućio upravljanje pametnim telefonima i tabletima pomoću misli.

Učesnici istraživanja nose kape s elektrodama koje mjere moždanu aktivnost prilikom interakcije s tabletom. Fokusiranje na određenu ikonu na ekranu stvara određenu električnu aktivnost u mozgu koju sistem bilježi i pamti kao jedinstvenu za tu ikonu.

Sistem, iako je još u ranoj fazi, već postiže tačnost veću od 80 posto, ali u Samsungu žele još višu tačnost i sam uređaj koji će očitavati misli manji i prikladniji za cjelodnevno nošenje.

- Do prije nekoliko godina mala tipkovnica bila je jedini način kontrole telefona. Danas korisnici koriste glas, dodir, geste i pokrete očiju kako bi kontrolirali i komunicirali s mobilnim uređajima - rekao je Samsungov istraživač Insoo Kim.

Inače, tehnologija upravljanja uređajima pomoću misli razvija se već duži niz godina, ali do sada još nijedan proizvođač nije na tržište izbacio i konkretan proizvod.

Novi Androidi iz Archosa Moćno, a jeftino

Iz kompanije Archos najavili su novu liniju pametnih telefona koji rade na Androidu, a mogu se pohvaliti tankim dizajnom, IPS ekranima, te Qualcommovim procesorima i sa po dva utora za SIM kartice.

Riječ je o modelima Archos 35 Carbon, Archos 50 Platinum i Archos 53 Platinum koji će se prodavati po cijenama od 100, 220, odnosno 250 dolara.

Archos 35 Carbon najmanji je, ima ekran dijagonale 3,5 inča, podršku za WiFi, Bluetooth, GPS i utor za microSD memorijske kartice, a isporučivat će se sa starijom verzijom Androida Ice Cream Sandwich.

Archos 50 Platinum i 53 Platinum dolaze s ekranima dijagonale pet i 5,3 inča, oba imaju kamere rezolucije osam MP, rade na četverojezrenim 1,2 GHz Qualcommovim procesorima i imaju jedan GB RAM-a.

Isporučivat će se s novijom verzijom Androida Jelly Bean, a za pohranu podataka imaju microSD utor koji podržava kartice kapaciteta do 64 GB.

Igra milijardama Blackstone ipak odustao od Della

Privatni investicijski fond Blackstone Group navodno je povukao ponudu za preuzimanje Della, vrijednu 24,4 milijarde dolara, kojom se prošlog mjeseca uključio u natjecanje sa fondom Silver Lake i Michaelom Dellom.

Po pisanju The Wall Street Journala i Financial Timesa, Blackstone je nudio da Dell i dalje ostane javna kompanija, odnosno da dionice budu na burzi, a dioničarima je ponuđen otkup po cijeni od 14,25 dolara ili mogućnost da ostanu dioničari i dobiju dionice u kompaniji vrijedne više od 14,25 dolara.

Navodno je Blackstone već bivšem prvom čovjeku HP-a Marku Hurdu nudio vođenje Della ako bude prihvaćena njihova ponuda za preuzimanje.

Apple

iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.

OD 35,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA

T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916

info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Ipak zadovoljni u Microsoftu

Xbox Live ima 46 miliona korisnika

Iako je broj prodanih primjeraka *Xboxa 360* ove godine otprilike devet posto niži od broja prodanih prošle godine, broj korisnika *Xbox Live* servisa iz godine u godinu konstantno raste.

Microsoft je u sklopu finansijskog izvještaja za treći kvartal fiskalne 2013. godine objavio da je broj korisnika *XBL* servisa porastao za 18 posto u odnosu na prošlu godinu, te da sada

stoji na otprilike 46 miliona.

Povrh toga, *Microsoftov* odjel za zabavu je ove godine ostvario prihode od 2,53 miliona dolara, što je otprilike 56 posto više nego prošle godine.

Sasvim je očito da *Microsoft* na *Xboxu*, uprkos smanjenom broju prodanih konzola, zarađuje prilično dobro i bit će zanimljivo vidjeti hoće li ovaj zamah ostaviti pozitivan trag i na novoj generaciji *Xboxa* koja bi po svemu sudeći mogla biti najavljena krajem maja.

Sprema se Windows 8.1

Vraća se Start?

Prema neimenovanim izvorima bliskim *Microsoftu*, ova kompanija će u nadolazećoj nadogradnji *Windowsa 8*, kolokvijalno nazvanoj *Windows 8.1*, vratiti taster *Start* na njegovu originalnu poziciju, odnosno na prvo mjesto *taskbara*.

Izbacivanje *Starta s taskbara* bila je jedna je od najkontroverznijih novosti *Windowsa 8*, a isti izvor navodi da se ovaj taster ipak neće ponašati kao u ranijim izdanjima *Windowsa*, dakle na način da otvara izbornik putem kojeg se pristupa aplikacijama, već

će jednostavno funkcionirati kao prečica za izbornik *Start* koji se prikazuje unutar *interfacea Metro*.

Osim povratka ovog tastera *Start*, *Windows 8.1* bi također trebali ponuditi opciju *Boot to Desktop*, koja će se pobrinuti da nakon ponovnog pokretanja računara korisnici neće biti odvedeni u *Metro interface* unutar kojeg se onda mora kliknuti na pločicu *Desktop*, već će se odmah naći na klasičnoj radnoj površini.

Bum sa Firefoxovim OS-om

Keon i Peak odmah planuli

Španjolski proizvođač mobitela *Geeksphone*, baziranih na *Firefox* operativnom sistemu, već je prvog dana rasprodao sve primjerke novih modela *Keon* i *Peak*.

U kompaniji navode da će vrlo brzo biti dostupne nove količine *Keona* i *Peaka* i da bi se njihova prodaja uskoro trebala nastaviti. Jeftiniji *Keon* prodaje se za 119 dolara i ima

ekran dijagonale 4,3 inča rezolucije 480x320 piksela. *Peak* košta 195 dolara, a baziran je na 4,3 inčnom ekranu razlučivosti 960x540 točaka.

Ovi uređaji za sada nisu namijenjeni širokom tržištu, već prvenstveno korisnicima koji se bave razvijanjem aplikacija koje žele isprobati na stvarnim uređajima. Brojni proizvođači mobilnih telefona, uključujući *ZTE*, *Alcatel*, *LG Electronics*, *Huawei* i *Sony* najavili su svoje uređaje bazirane na *Firefox OS-u* tek za sljedeću godinu.

Logitech radi i za Mac

Objedinili sve u G liniju

Logitech nastavlja unapređivati svoj odjel za igrače periferije, pa je ovog mjeseca periferiju za igrače objedinila u jedinstvenu *Logitech G* liniju proizvoda i predstavila šest redizajniranih tastatura i miševa, te dva nova *headseta*.

Nastavak jačanja *G* linije odnosi se i na podršku za druge platforme, a po navodima iz *Logitecha*, njihova aplikacija *Logitech Gaming Software*, *LGS*, sada podržava *Mac* operativne sisteme za sve igrače tastature i miševe iz

ponude.

Mac u posljednjih nekoliko godina hardverski i softverski postaje platforma koja je sve zanimljivija igračima, koji će sada moći iskoristiti i sve prednosti *Logitechove* periferije kao i igrači na *PC-ju*.

To podrazumijeva programiranje makroa i dodatnih naredbi, te prilagođavanje periferije vlastitim igračim preferencijama.

Najavljen Monster Hunter Online

Stižu i na zapad

Iz kompanija *Capcom* i *Tencent Games* potvrdili su da *Monster Hunter Online* neće biti rezerviran samo za japansko i kinesko tržište, te da ga se može uskoro očekivati i na zapadu.

Otvoreno beta testiranje *Monster Hunter Onlinea* bi trebalo početi 6. jula u Kini, potom bi se trebalo proširiti i na ostatak svijeta, a igra bi na *PC-u* trebala izaći prije kraja ljeta.

Monster Hunter Online baziran je na *CryEngineu 3*, što znači da će vjerovatno biti jedan od grafički najupečatljivijih *free-to-play* MMORPG-ova, a iz *Cryteka* poručuju da igra krije nevjerojatno raznolike okoliše i čudovišta, te vrlo detaljne opcije prilagodbe vlastitog lika. Serijal *Monster Hunter* je započeo 2004. godine na *PlayStationu 2*, zatim je uslijedio niz uspješnih nastavaka na gotovo svim platformama, a vrijedi napomenuti da je *Monster Hunter Online* prvi izdanak serijala za *PC* koji će biti dostupan na zapadnim tržištima.

Upozorenje igračima World of Tanksa

Mijenjajte lozinke!

Wargaming upozorava igrače *World of Tanksa* da promjene lozinke nakon nedavnog incidenta u kojemu su ugroženi privatni podaci korisnika.

Nije jasno o kakvom se sigurnosnom incidentu radi, no iz ove kompanije poručuju da su ugrožene isključivo email adrese i lozinke nepoznatog broja osoba, te da su svi finansijski podaci korisnika i dalje sigurni.

Wargaming će svakom igraču koji promijeni lozinku pokloniti 300 *golda*, što bi trebalo ohrabriti još veći broj korisni-

ka da to učine.

Tvorci *World of Tanksa* trenutno provode temeljitu reviziju svojih sistema zaštite, a više detalja o svemu dostupno je na njihovim službenim stranicama.

MAKSIDA KRAVIĆ, ŽENA KOJA ZNA ŠTA JE NASILJE

Dobacivanje nije flert!

Ulično uznemiravanje je rodno uvjetovano nasilje, cilj mu je pokazivanje moći, poniženje i zastrašivanje, pa je pogrešno svako poistovjećivanje vulgarnih dobacivanja i gestikulacija prema nepoznatim osobama sa udvaranjem

Vulgarnе gestikulacije i dobacivanja na ulici, zviždanje, zvuci poljupca... sve to su oblici verbalnog uznemiravanja koje su doživjele skoro sve žene, njih oko 91 posto, i sigurno im nije bilo svejedno. Drugi oblici su fizičko uznemiravanje poput trljanja tijela ili spolovila uz tijelo druge osobe u javnom prevozu ili dodirivanje intimnih dijelova tijela.

NEDEFINISAN PROSTOR: Sve to je seksualno nasilje na javnom mjestu i mora biti uključeno u zakone i kažnjivo, kaže Maksida Kravić, faktički komercijalna menadžerica, a stvarno borac za ljudska prava.

- Radila sam na projektu u Afganistanu i u Iraku, a u slobodno vrijeme volontirala na projektima namijenjenim djeci i ženama. U Afganistanu je, u planinama oko Kabula, u decembru 2007. i januaru 2008. umrlo 700 djece od hladnoće i to mi je bio poziv da se uključim i pomognem. Život na projektu u ratnoj zoni je sam po sebi veoma rizičan i zahtjevan, radno vrijeme traje i po 12 sati, bez dana predaha po nekoliko mjeseci, a uz sve to su ženske uposlenice nerijetko bile izložene i seksualnom nasilju. Često sam reagovala kada bih saznala za neki do slučajeva, obraćala se poslodavcima pisanim i usmenim putem i bila kažnjavana za to, nazivali su me raznim imenima, između ostalog i *savjetnikom za žene*, a 2008. godine sam preživjela najbrutalnije kršenje prava žena i to mi je promijenilo život - priča Maksida Kravić.

Dala je otkaz i po povratku u BiH počela zagovarati borbu protiv nasilja nad ženama.

- Žene su, slušajući moje iskustvo, počele govoriti o svojim. Bile su to često priče o nasilju na ulici za koje ni same nisu znale kako

da ga nazovu. Čula sam i da je bilo slučajeva da su žene odlazile u policiju, ali nisu imale svjedoka i bile su bespomoćne jer nakon takvog događaja i nemate puno šta da kažete. Osjećala sam se bespomoćno zbog njih, a onda sam i sama doživjela neprijatnost na ulici gdje je institucija sigurnosti morala da interveniše jer se radilo o stranom državljaninu. Rekla sam: *dosta je!* Shvatila sam da moram nešto uraditi. Naime, kako je to prostor koji je neobilježen, nedefinisan - policiji ništa ne znači moj strah i neugoda, ali ako imamo definiciju i ako taj vid nasilja stavimo u neki okvir, policija će dobiti prostor da drugačije reaguje. Nekako tih dana sam dobila i *mail* sa linkom na jednu organizaciju u Hrvatskoj koja se bavi upravo tim nedefinisanim nasiljem u javnom prostoru i isti tren sam znala da je to ono što treba da radim. Našla sam izvornu organizaciju, javila im se, ponudila svoje vrijeme, znanje i tri mjeseca sam pohađala *online* obuku da bih u BiH mogla formalizovati aktivnosti u okviru pokreta *I holla back* - priča Maksida.

INAPASNICI MORAJU ZNATI: Ona razumije da se žrtve ovog oblika nasilja, uglavnom žene, boje i da ne znaju šta da urade, kako da reguju ili kako da nazovu to što im se desilo.

- Sada, nakon svojih iskustava i obuke, znam da treba reagovati i da se nasilnicima treba obratiti. Treba ih jednostavno i smireno, koliko je to moguće, omesti u tome što rade da budu zbunjeni i zaustavljeni, a ko zna, možda dok im ne kažete da je to što rade sramota i seksualno nasilje i ne znaju šta rade. Ljudi, i žrtve i oni koji to rade, dakle, moraju shvatiti da je to uvredljivo, da je to seksualno zlostavljanje. Praksa pokazuje da je to metoda koja daje uspjeh. Iz jedne od priča sa naše web stranice vidimo kako se napasnik prosto zbunio na objašnjenje da je to što radi seksualno nasilje. Vjerujem da je tek tada shvatio šta zapravo radi. Naime, vrlo je

bitno da se sve pojave nazovu pravim imenom. Znam da ljudi često pogrešno gledaju na žrtve kao na osobe koje su nečim izazivale ili zaslužile da se to njima desi, jer su pogrešno obučene, izazovno ili preslobodno se ponašaju, smiju se, imaju drugačiju boju kože... Ali, svi moraju shvatiti da nasilje

nema veze ni sa bojom

kože, niti sa izgledom, ni sa odjećom ili godišnjim dobom jer ga ima i ljeti i zimi istim intenzitetom, ima u svim dijelovima svijeta i tamo gdje su žene pokrivene, a žrtve su u 91 posto slučajeva žene i pripadnici LGBT-populacije. Pri tom su to sve mlađe osobe, što posebno zabrinjava - naglašava Maksida Kravić.

Ulično dobacivanje, kaže ona, nije flert i udvaranje.

- Ulično uznemiravanje je rodno uvjetovano nasilje i cilj mu je pokazivanje moći, poniženje i zastrašivanje, pa je svako poistovjećivanje vulgarnih dobacivanja i gestikulacija na javnom mjestu prema nepoznatim osobama sa flertom ili udvaranjem pogrešno.

To je dovelo do toga da je ovaj oblik nasilja prihvaćen kao nešto *normalno*, a žene su dugo vremena pogrešno odgajane da na takvo ponašanje šute, sagnu glavu i prođu ili ga ignorišu, čime su samo slale pogrešnu poruku da to prihvataju. Pogotovo zabrinjava činjenica da ti oblici uznemiravanja često završe fizičkim napadom, što znači da je ovo pitanje sigurnosti i zbog toga je zaista potrebno reagovati. *I holla back* zagovara da prolaznici ili posmatrači, odnosno svjedoci, reaguju, da podrže žrtvu da zna da nije sama i da nije kriva. U Hrvatskoj su, recimo, uvedene kamere u sredstva gradskog prevoza. To jeste jedan od načina smanjenja nasilja, ali ima i drugih načina da se podigne svijest, od plakata sa porukama *nasilnici vrebaju, čuvajte se* ili *to je seksualno nasilje* - zaključuje Maksida Kravić. ●

I JA TEBI!

I holla back je naziv koji dolazi od španske riječi *holla* koja se u engleskom žargonu obično koristi kao dobacivanje u smislu *dobra!!!*, a znači nešto kao *I ja tebi*. U Hrvatskoj i BiH je ovo prevedeno kao *Reaguj!* *I holla back* je za samo nekoliko godina dobio ogranke u 60 gradova širom svijeta.

Cilj pokreta je izmjena zakona, ali i podizanja svijesti, buđenje solidarnosti, javno reagovanje i javna diskusija. Maksida Kravić je sa aktivistima do sada kreirala web stranu i FB profil, u narednom periodu će provoditi ankete o iskustvima žrtava i prikupljati njihove priče, a u pripremi je akcija obilježavanja kredom mjesta na kojima je počinjeno nasilje.

Situacija je idealna za

Nisam siguran koliko je ostalo nadrealista, a koliko surovih realista, tako da je bavljenje humorom upitno ● Šesta kašika kaže da se na četvrtoj kašiki pojavila hrđa, iako piše rostfrei i inox, a baš je ona ključna za sportsku prognozu ● Objavite da će poskupiti ulje i brašno, pa ćete vidjeti domaće prepperse

► PITAO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

1 Šta je trenutno najaktuelnije od domaće produkcije u dječijem programu RTVFBiH?

- Iz programa Redakcije programa za djecu i mlade toplo preporučujem: Vodič za autoput kroz umjetnost - petak 14:25 i nedjelja 22:20, Hayd u park - nedjelja 09:50 i ponedjeljak 23:50, U zmajevom gnijezdu - petak 08:50 i subota 09:25.

2 Da li je kvalitetan inostrani dječiji program preskup?

- Sve što vrijedi, ima adekvatnu cijenu. Ponosan sam na izbor i rad redakcije stranog dječijeg programa, kao i na razumijevanje pretpostavljenih pri odobravanju sredstava za najkvalitetniji dječiji program, primjeren Javnom servisu.

3 Koliki je izazov oduprijeti se ogromnoj ponudi kablovskih kanala?

- Smatram da uopće nije izazov i da bi emiteri Javnog servisa trebali obraćati pažnju na kvalitet programa koji nude građanima, a ne na ono što nudi konkurencija.

4 Kako izgleda Vaš uobičajeni radni dan?

- Dupla espresso kafa sa ukuhanim mlijekom i trećinom vrećice šećera, pregled pristigle elektronske pošte i odgovori na upite gledateljstva, razgovor sa producenticom o trenutnim problemima produkcije i plan rada za taj dan, a onda najljepši dio - razgovor i namštavanje budućih programa sa urednicama

i urednicama u redakciji. Moram spomenuti i suradnju sa drugim redakcijama, kao i sa Federalnim radijom, gdje često jedni drugima pomažemo i gostujemo u projektima.

5 Dječiji uzori sada su postali likovi iz sapunice. Kako to promijeniti?

- Na prvom mjestu dizanjem svijesti kod roditelja kroz sve medije u našoj domovini, a potom razgovorima, debatama i obrađivanjem spornih tematika kroz proces školovanja i na kraju sistematskim odabirom i proizvodnjom

adekvatnog programa, na prvom mjestu u Javnom servisu.

6 Oni nešto stariji sa nostalgijom govore o nekadšnjim junacima crtača koji su mahom nestali sa TV ekrana. Mogu li se vratiti bar na FTV?

- U našem programu imamo animiranu seriju The Harveytoons Show, koja je proizvedena između 1950. i 1962. godine, dakle i prije mog rođenja. Tog serijala se sjećaju naši djedovi, roditelji, a interesatno je da i naše nove generacije obožavaju te crtane filmove, barem cijeneći po istraživanju gledanosti. Pored toga, u našem programu ćete naći i stare crtane filmove Profesora Baltazara, snimane od 1967. do 1971. godine u Zagrebačkoj školi crtanog filma, koji su pravi klasici i čije priče su vanvremenske, što krasi samo prava remek-djela. Ovaj serijal je restauriran i digitaliziran u Italiji da bi zadovoljio medijske kriterije 21. stoljeća. Također ste mogli gledati i Garfielda, Štrumpfove, neke od klasika Marwella, ali bih vam želio skrenuti pažnju na serijale koje trenutno možete gledati u našem programu - Mali princ, Pocoyo, Medvjedici dobrog srca i Frankina stopala.

za stand-up komediju!

7 Da li se već planira jesenja šema?

- U svakom slučaju planiramo šta ćemo od trenutne produkcije zadržati u jesenjoj šemi, a šta ćemo predložiti rukovodstvu Federalne televizije kao novitete u jesenjoj šemi. Kada završi školska godina, mi krećemo u lov na interesantna zbivanja i priče tokom ljeta, koje ćemo moći koristiti u našim emisijama.

8 Kakav ste šef i da li biste mogli nekome dati otkaz?

- Nisam u poziciji da primam u radni odnos, kao i da dajem otkaze, ali i jedno i drugo smatram u određenim situacijama opravdanim i potrebnim. Pogledajte samo državne firme gdje su ljudi zapošljavani samo da bi imali platu, bez obzira što taj višak ljudi proizvodi gubitke, urušava samu firmu i vodi je ka totalnom kolapsu. I sve to od novaca poreznih obveznika koji su umjesto uhljebljavanja mogli biti iskori-

šteni u otvaranje novih pogona i radnih mjesta, na kojim bi ti isti ljudi mogli biti zaposleni, a onda i produktivni, odnosno ostvarivati korist za cijelo društvo. A kao rukovodiocu u našoj redakciji mi je na prvom mjestu ljudski odnos prema kolegicama i kolegama, kao osnov za zdravu atmosferu, koja je preduslov za kvalitetan rad. Simpatično mi je što me oslovjavaju sa (jedna riječ) šefešibere ☺

9 Čuveni kreator dječijih serijala Timothy John Byford upravo ovih dana se žali na užasnu birokratiju i nedostatak lijekova, iako već godinama boluje od teške bolesti. Imate li nekad osjećaj da vlastodršci kao da nikad nisu bili djeca?

- Ne samo vlastodršci, nego i ogroman broj odraslih griješi u odgoju upravo zbog toga što od djece zahtijevaju da se ponašaju po njihovim standardima i normativima, a zaboravljaju da su bili djeca i da su se i oni upravo isto tako ponašali. Sa djecom treba biti ravnopravan, pokazati im da i mi griješimo i da i mi trebamo ponekad trpjeti određene sankcije zbog svojih grešaka i tek onda će vam vjerovati, poštovati vas i zaista slušati. A velikane poput gospodina Bayforda, koji su učinili više za naše mentalno zdravlje od svih političara zajedno i koji su u životu veći endemi od Pančičeve omorike, treba uzdignuti na više nego zasluženi pijedestal i zaštititi zakonom. To je moje skromno mišljenje i koristim priliku da uputim veliko hvala gospodinu Bayfordu, junaku moje mladosti.

10 Složićete se da danas sve obiluje nekako prizemnim i površnim humorom. Koliko Vas to iritira?

- Hvala dragom Bogu, Allahu, Budi, Šivi i svim ostalim na internetu, ta-

ko da svako od nas može pronaći tačno ono što ga interesuje. Umjesto prizemnog humora sam kupio pet metara HDMI kabla, spojio laptop sa televizorom, imam zadovoljavajuću internet konekciju (od kada sam se odjavio sa BH Telekomu) i zaista uživam u onome što mi srce i duša vole.

11 Posljednjih godina bilo je raznih reuniona ne samo na Balkanu, već i u svi-

33 pitanja

jetu. Da li je uopšte moguće opet okupiti sve nadrealiste i da li bi mogao postojati bilo kakav drugi motiv sem novca?

- Nisam siguran koliko je ostalo nadrealista, a koliko surovih realista, tako da je bavljenje humorom upitno. Možda sve ubaciti u neki karantin poput Velikog brata, svima dati nevjerojatne količine novaca... E, onda bi bilo šege do plafona.

12 Koliko bi danas bilo teško i osjetljivo napraviti neki novi serijal poput Nadrealista jer bi se vjerovatno mnogi poslije skečeva pozivali na zaštitu vitalnog nacionalnog interesa?

- Smatram da Nadrealisti pripadaju prošlosti i da tu trebaju i ostati, te da bilo kakav pokušaj oživljavanja tog organizma može samo uprljati lijepu sliku o tom vremenu, humoru i ljudima. Šta rade, na primjer, Pajtonovci? Bave se humorom kroz razne druge emisije, filmove, javne nastupe, a putovanja Michaela Palina, pored toga što su jedni od najinteresantnijih putopisa, obiluju originalnim pajtonovskim humorom. Zašto ponovo ne urade serijal Monty Python's Flying Circus? Pa, na prvom mjestu, jer nisu više u tim godinama, tom mentalnom sklopu i jer to ne bi imalo smisla.

13 Da li ste gledali pilot epizodu Neletivih Nadrealista i koliko Vam je to originalan humor?

- Gledao sam do trenutka kada pitaju djecu u školi A kako mu j***o kevu, deco?, a djeca odgovore Kulturno i demokratski. Tu za mene, kao roditelja i čovjeka, prestaje humor i počinje zlostavljanje djece.

14 Da li Vas domaća politička scena više nasmijava ili zabrinjava?

- Ne nasmijava me, uopće. Dapače, nalazim se među malim brojem povlašćenih u našoj dragoj domovini, koji na vrijeme dobivaju plaću, a ne mogu ni zamisliti kako je gladnim i beznačajnim građanima BiH za čiju situaciju su odgovorni potezi naših političara. Da ne pominjem nezasićenost, bezosjećajnost prema sugrađanima, pljačku, sistematsko uništavanje privrede, nepotizam, korupciju i sve ostale vrste kriminala.

15 Da li je ironija u BiH proslavljati i referirati za Dan rada?

- Jeste, ali je teško nakon desetljeća tog običaja, koji samom dužinom trajanja preraste u tradiciju, tražiti promjenu. Pošto se radi o obilježavanju masakra nad radnicima u Čika-

gu 1886. godine, više nego nedolično je slaviti i pjevati, umjesto čega bismo trebali jasno i glasno izražavati svoje stavove, na prvom mjestu sindikati, radničke organizacije i ljevičarske udruge. A ima li države sa većom potrebom za tim od BiH?

16 Početkom maja se na mnogim mjestima širom Jugoslavije obilježavaju godišnjice i rođenja i smrti maršala Tita. Kada ste posljednji put od nekoga čuli zakletvu Tita mi?

- Čujem svakodnevno, moja raja to u šali još uvijek koristi i što više vremena prolazi, sve je simpatičnije.

17 U Sarajevu je sve popularnija stand-up komedija. Biste li se ikada oprobali u tome?

- Rado, kada budem imao vremena. Zvali su me prijatelji i obećao sam, ali kada dođe vrijeme za to, a trenutna situacija u državi je idealna za tu vrstu humora.

18 Desi li se da Vam ljudi kažu da niste smiješni kao što su mislili da jeste i koliko je nezahvalno važiti za duhovitu osobu?

- Krećem se u krugu izuzetno duhovitih ljudi koji njeguju humor specifičan za sarajevsku kotlinu. Možda bi jedino za mostarski humor mogao reći da je blizak tome. Često bizaran, crn, samoprijegoran, ali nama srcu drag. I jedino mi je bitno mišljenje tih ljudi. A ljudi sa kojima sam proveo dovoljno vremena da se upoznamo, uglavnom vole moj duh.

19 Približavate se 50. rođendanu. Očekujete li neku promjenu poslije pola vijeka?

- Volio bih barem još jedno dijete.

20 Kakve su aktivnosti Vašeg Udruženja ljubitelja?

- Udruženje ljubitelja je gubitkom prostorija u kojima je radilo, odlučilo da se prestrukturiše, te smo promijenili dio Ustava, aktivnosti i sam naziv. Danas se zovemo CEKA Charlama (centar kulturnih

aktivnosti).

21 Zbog čega se svi poslovi završavaju u kafani?

- Simpatično je kada naši političari, da bi riješili pitanja od vitalnog nacionalnog interesa ili bilo kakva druga najbitnija pitanja, kažu moramo sjesti... Dakle, pretpostavljam da im je nemoguće to rješavati stojeći, tako da kad već moraju sjediti, ljepše im je da ih neko i služi. Ili pjeva na uho. Ili pleše po stolovima. Ili ispod stolova.

22 Na sportskim kanalima često puštaju pikado. Igrate li ga još uvijek?

- Do poslije rata nisam mogao ni zamisliti kako neko može igrati taj sport. Poslije rata sam u Holandiji nagovoren od strane prijatelja da probam i otkrio sam da pored preciznosti veliku ulogu igra i taktiziranje, timska igra i slično. Tada sam se učlanio u klub i po sistemu - jedna utakmica kod kuće, jedna u gostima, obišao cijelu pokrajinu Limburg, upoznao mnogo divnih ljudi i naučio holandski jezik. U dnevnom boravku imam metu i s vremena na vrijeme odigram partiju sa Lakom i Ducom. Laka je opasan...

23 Prije nekoliko dana su građani istjerali revizore iz tramvaja. Zna li ista o tome?

- Volio bih da znam, ali ne koristim javni prijevoz. A volio bih da svi koristimo javni prijevoz. Kada bi bilo volje i pameti da budemo ponosni na čistoću, sigurnost i tačnost naših tramvaja, autobusa, trolejbusa, kombija...

24 Nabrojite pet stvari koje Vas asociraju na djetinjstvo?

- Sloboda, sigurnost, mir, ljetni raspust na moru, zimski raspust na planinama.

25 Možete li preporučiti neku komediju?

- Evo nekoliko serijala koje možete naći na internetu: *The worst week of my life*, *2 Broke Girls*, *Happily Divorced*, *Hot in Cleveland*, *Modern Family*... A za titlove koristim program *Titlovi downloader* koji ne treba instalirati, već samo kliknuti na .exe fajl.

26 Na kojem ste posljednjem kulturnom događaju bili?

- Obično pratim programe CEKA Charlame i kafe galerije *Zvono*, a posljednje kulturno uzdizanje je bilo na promociji novog albuma grupe *Dubioza kolektiv Apsurdistan*.

27 Koliko vremena dnevno provedete na internetu?

- Osim kada spavam, stalno sam online. Tako gubim dio ćefja čitanja novina, jer većinu vijesti sam već pročitao, ali i štedim novac komunicirajući preko *Vibera*, *Skypea*, elektronske pošte...

28 Ko će osvojiti Ligu prvaka, a ko titulu prvaka bh. Premijer lige?

- Šesta kašika kaže da se na četvrtoj kašiki pojavila hrđa, iako piše *rostfrei* i *inox*, a baš je ona ključna za sportsku prognozu.

29 Prošle godine ste upecali svoju prvu lignju. Je li istina da je bila tolika da je šišarika brala?

- Dobro ste obaviješteni. Čak sam primio prijeteća pisma od udruge glavonošača Jadrana. Ali, predavati se neću i planiram ovo ljeto okušati sreću na Neretvi. Za svaki slučaj ću po-

nijeti ćevapčiče i suđukice.

30 Na čemu nikada ne štedite?

- Potrebama sina, druženju, zdravoj domaćoj hrani, kvalitetnoj kapljici...

31 Ko je najharizmatičniji Bosanac/Hercegovac?

- Marko, Ivica i Enes.

32 Zna li uopšte zbog čega protestuju i širom Evrope se gole skidaju članice

pokreta Femen ili to uopšte nije ni važno?

- U početku se činilo da cilj opravdava sredstvo, ali posljednja akcija sa transparentima *Toples Džihad* je više nego imbecilna, tako da mi se čini da je posrijedi ista potreba kao i kod balkanskih pjevačica, da se pažnja sa tekstova, muzike i glasovnih sposobnosti, usmjeri na gabarite grudi i stražnjice i količinu utrošenih novaca na botoks i silikone.

33 Šta mislite o sve popularnijim preppersima?

- Objavite da će poskupiti ulje i brašno, pa ćete vidjeti domaće prepperse. U suštini, tu nema ništa sporno jer strah za opstanak je

prirodni osjećaj. Jedino mi je suludo što im život prolazi u boj' se ovna, boj' se govna i potroše nevjerovatne količine novaca za šta bi bilo kad bi bilo umjesto da žive sada i ovdje. A naučno je dokazano da predugo življenje u

takvoj vrsti stresa istraha dovodi do manijakalnih pojava. Evo, za kraj, citat *Ive Andrića*: *Dugotrajno robovanje i rđava uprava mogu toliko zbuniti i unakaziti shvatanje jednog naroda da zdrav razum i prav sud njemu otančaju i oslabe, da se potpuno izvitoperu. Takav poremećen narod ne može više da razlikuje ne samo dobro od zla, nego i svoju sopstvenu korist od očigledne štete.* ●

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo

MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA

Svim građanima želimo
SRETAN 1. MAJ
praznik rada

ĐURĐEV GRAD U ZVORNIKU: IZGRAĐEN OD VRUĆEG KAMENA KOJI JE 12 KILOMETARA DODAVAN IZ RUKE U RUKU

Za sve je kriva Jerina

Prokleta Jerina, žena Đurađa Brankovića, zaslužna je ili kriva za Jerinine staze koje iz Zvornika vode prema Đurđevom gradu, jednom od značajnijih nacionalnih kulturno-istorijskih spomenika u BiH

Đurđev grad u Zvorniku, jedan od značajnijih kulturno-istorijskih nacionalnih spomenika u BiH, možda je ponajbolji pokazatelj promjena u BiH kroz vrijeme.

GRAD OD TRI GRADA

Naime, Grad se sastoji od tri dijela - Donjeg, Srednjeg i Gornjeg grada i svaki od ovih dijelova potiče iz druge epohe.

Srednji grad je, pretpostavljaju historičari, sagrađen u 13. ili 14. vijeku kao kula sa dvorištem, ali mu je konačan izgled dao despot **Đurađ Branković** koji ga je osvojio 1433. godine.

Donji grad je od 15. do 19. vijeka gradila turska vlast i time ojačali zidine toliko da je *Đurđev grad* važio za najtvrdi grad Bosne, a austro-ugarska vlast u BiH je dogradila *Gornji grad* na brdu iznad Zvornika, na nadmorskoj visini od 407 metara.

Od samog ulaska u grad i prolaza kroz brojne odaje, sve upućuje na stotine godina burne istorije Zvornika, ali i bliže i dalje okoline Podrinja.

Za ovo zdanje vezana je i legenda o proklesoj **Jerini**, Đurđevoj ženi, po kojoj je upravo ona sagradila zvorničku kulu oko koje se kasnije razvio grad - *Đurđev grad*. Ovo je posebno zanimljivo turistima koji uvijek tragaju za uzbuđenjem, pa im priče obogaćene maštom

pojačavaju doživljaj, ali u svakom slučaju, ovaj stari grad danas po značaju poistovjećuju sa Petrovaradinskom ili Kalemegdanskom tvrđavom.

Donji grad se sastoji od kazamata, bedema i gradske kapije koja je praktično simbol Zvornika jer sa samog ulaza u grad simbolično poručuje posjetiocima da su došli na područje

ovom prostoru postojao i mnogo ranije.

Danas je u tom dijelu grada najbolje očuvana *Velika kula* visoka 20 metara koja na vrhu ima romanske prozore.

Gornji grad je bio najvažniji dio u vojnoj odbrani zvorničkog grada jer se, kako je na najvećoj nadmorskoj visini, s njega pruža prelijep pogled na Zvornik, Zvorničko jezero i rijeku

zvana je *Jerinin put kamena* i dobila je ime po legendi o proklesnoj Jerini koja je navodno naredila da se kamen za gradnju zvorničke tvrđave prenosi iz ruke u ruku. Turistički radnici iz Zvornika pričaju da legenda kaže da je Jerina gradeći zvornički grad naredila da se kamen za gradnju dovlači iz majdana kod sela Vilčevića u brdu Rudnik, 12 kilometara vazdušne linije

POZITIVNA BiH

Drinu. Njegovu gradnju je navodno započeo Đurađ, ali je završila austrougarska vojska.

JERININ NOĆNI ŽIVOT

U okviru zidina ovog dijela Grada nalazi se, tako piše u dokumentima, cisterna koja datira iz 1428. godine i čija voda ima konstantnu temperaturu. U narodu vjeruju da je ta voda ljekovita, no sve je više onih koji vjeruju da je to prirodni bunar, odnosno izvor, jer bi cisterna za 600 godina presušila. Ali, niko se ne odlučuju na ozbiljnija istraživanja.

Do tvrđave, odnosno *Gornjeg grada*, posjetoci mogu doći dobro obilježenim stazama od kojih su dvije pješačke i jedna za

zapadno od Zvornika, i da se iz ruke u ruku dodaje zagrijan da bi bio brže prenesen.

Ova pješačka staza duga je 1.700 metara, a vodi do uređenog izletišta Kaplan, gdje izletnici mogu potražiti odmor. Duž cijele staze nalazi se više vidikovaca koji šetnju čine još atraktivnijom.

S druge strane, pak, staza koja vodi od gradske kapije do tvrđave naziva se *Jerinina staza strasti*, a ime je dobila po legendi po kojoj je lijepa i nezasita gospodarica Jerina zavodila mlade junake iz svoje pratnje, a zatim ih noću bacala kroz tajna vrata s najviše kule u Drinu da bi se, bez svjedoka, sačuvale tajne njenog noćnog života. Turisti mogu vidjeti i mjesto odakle je bacala mlade junake.

Konzervatorsko-restauratorski radovi na području *Donjeg grada* izvršeni su 1964. godine, a manja arheološka istraživanja na lokalitetu *Đurđevog grada* izvršena su 1998. godine.

Zvornički ili *Đurđev grad* je nacionalnim spomenikom proglašen 2005. godine i tada je utvrđeno da je u lošem stanju i sa ozbiljnim oštećenjima. Opština Zvornik je 2011. godine pokrenula restauraciju i obnovu ove građevine, a u planu je restauracija, konzervacija i arheološko istraživanje, ali i gradnja dodatnih objekata kao što su muzeji, suvenirnice, restorani i drugi sadržaji namijenjeni prvenstveno turistima. ●

bogate istorije.

Srednji grad, koji je i najstariji dio, prvi put se pominje 1410. godine, ali postoje tragovi koji ukazuju na prisutnost ilirske ili keltske gradnje, odnosno postoje jasni podaci da je u doba rimske vlasti ovo mjesto bilo raskrsnica puteva koji su vodili od Srebrenice, gdje je boravio rimski prokurator, odnosno upravnik rudnika olova i cinka, do Sremske Mitrovice, ali se vjeruje da je grad na

automobile.

Pješačke staze koje turisti i vodiči nazivaju i *Jerinine staze*, su visinske i stoga atraktivne za takozvane aktivne odmone.

Staza koja iz centra grada vodi do tvrđave na-

RUČNO IZRAĐENI PROTOTIPOVI CIPELA TEE PETROVIĆ ŠETAJUĆI SVIJETOM DOŠETALI I DO FIT MUZEJA U

Život na vis

pijem u svojoj namjeri da neke od cipela iz ove kolekcije proizvedem jer me često pitaju za njihovu distribuciju i online kupovinu. Još uvijek nisam našla proizvođača koji bi bio spreman da ih izradi i mislim da je to velika šteta, jer se radi o cipelama koje su izazvale veliku pažnju svjetskih medija, a slike ovih modela su nekoliko puta objavljene u knjigama savremene obuće, brojnim magazinama, kalendarima - priča Tea Petrović.

Ona se slaže sa ocjenom da danas ženska obuća ima tendenciju da postaje skoro nenosiva.

UNUTRAŠNJI OSJEĆAJ

- Dosta dizajnera pažnju posvećuje samoj skulpturalnosti i izgledu cipela, a udobnost je potisnuta u drugi plan. To je trenutni trend i obuća se mijenja zbog

tehnoloških mogućnosti pri proizvodnji - kaže ova mlada dizajnerka.

Tea Petrović kaže da sama nosi različitu obuću - od tena do cipela koje su krajnje neudobne. - Mislim da žene kroz obuću iskazuju svoju osobnost i zbog toga će često udobnost žrtvovati za izgled - zaključuje Petrovićeva.

Mežutim, ona napominje i da cipele ne određuju osobu, kao što ni garderoba na čini čovjeka.

- Moda nam samo pruža mogućnost da izrazimo svoj stav, ali ni to ne mora da bude neophodno - zaključuje ona veselo.

Tea Petrović je završila Akademi-

Cipele mlade sarajevske dizajnerke, predstavljene kao unikatne skulpture, trenutno su u Grasi muzeju u Lajpcigu, a prije toga su bile u Njujorku, u Muzeju za modne tehnologije, na izložbi Shoe Obsession

Kolekcija od deset prototipova cipela nazvana *Život na visokoj nozi*, koje je dizajnirala i vlastoručno izradila mlada sarajevska dizajnerica **Tea Petrović**, putuje svijetom i na izložbama oduševljava posmatrače, a mnogi bi htjeli i da posjeduju cipele iz nje.

SKORO NENOSIVO

Cipele Tee Petrović, predstavljene kao unikatne skulpture, trenutno su u Grasi muzeju u Lajpcigu, a prije toga su bile u Njujorku, u Muzeju za modne tehnologije, FIT, na izložbi *Shoe Obsession* (Opesija cipelama ili *Ludilo cipela*).

- Na izložbi u FIT-u u Njujorku izložene su bile i cipele Manola Blahnika, Kristijana Lobotina, Živanšija, Aleksandra MekKvina, Prade i tako dalje. Mislim da je ova izložba jako značajna za mene kao mladog dizajnera,

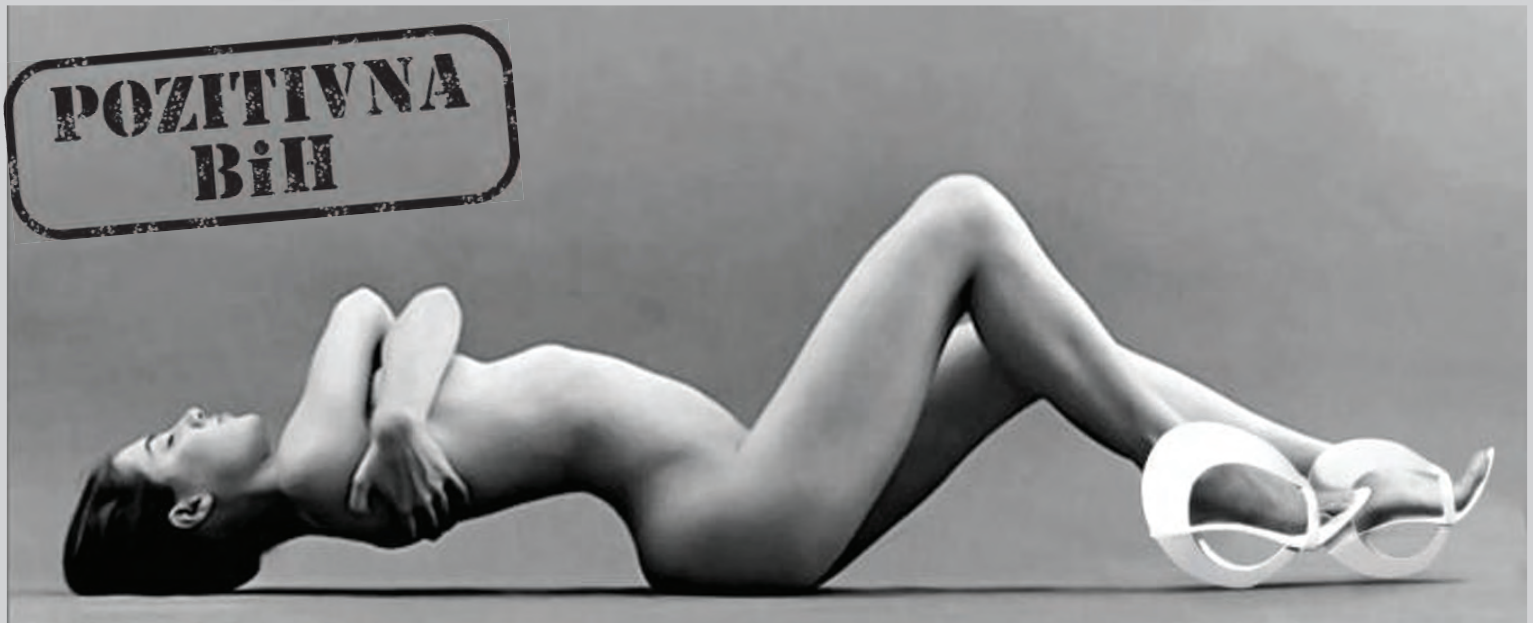
jer je američki Savez za muzeje akreditirao FIT kao jedan od odabranih u grupi specijaliziranih modnih muzeja i svake godine ga posjeti oko 100.000 ljudi. Moje cipele koje su bile prikazane na ovoj izložbi su jedne od rijetkih ili čak jedine cipele u formi prototipa, što dodatno naglašava njihovu vrijednost kada su u pitanju sama forma i dizajn. Poseban akcent je na potpeticama, jer je na njima utemeljena čitava forma cipela, one su kao *potporni stubovi* ili konstruktivni elementi na kojima stoji ukupan kreativni proces - pojašnjava Petrovićeva.

Izloženi primjerci su napravljeni od materijala koji ne dozvoljavaju da se prototipi nose, ali Tea Petrović bi voljela da neki od njenih modela idu u serijsku proizvodnju.

- Danas je moguće skoro sve serijski proizvoditi i ja želim da us-

isokoj nozi iz Sarajeva

ju likovnih umjetnosti u Sarajevu, odsjek za produkt dizajn i bavi se različitim područjima dizajna već nekoliko godina.

Izlagala je i u Londonu i Njemačkoj, osvojila USAID-ovu nagradu za najbolji dizajn 2005. (*Made in BiH workshop*) i *Best creation on Sarajevo Fashion week 2003 (Puno za prazno)*, a od februara 2010. godine je i članica ULUPUBIH-a.

- Strast za dizajnom obuće javio se na trećoj godini fakulteta, kada sam u sklopu jednog zadatka redizajnirala stari par japanki. Ja-ko mi se dopao sam proces i sloboda izraza, pa sam nastavila da kreiram obuću još neko

vrijeme. U posljednje vrijeme ne dizajniram cipele, pažnju sam preusmjerila na 2D dizajn, odnosno dizajn tapeta i dekoracija za enterijer, ali to ne znači da ću se time baviti zauvijek - smješka se Tea Petrović.

Ona smatra da je za dizajnera bitno da bude talentovan i da ima izražen osjećaj za estetiku, ali vjeruje da živimo u vremenu kada je sve moguće naučiti.

- Ipak, teško da se može postati istaknutim dizajnerom i izdvojiti se iz mase bez kreativnosti i unutrašnjeg osjećaja - zaključuje Tea Petrović. ●

GORAŽDANSKI TEATAR MLADIH ODVEO POZORIŠTE I U USTIKOLINU

Etika i obrazovanje su važni

Za svega šest mjeseci otkako postoje, mladi goraždanski zaljubljenici u pozorište uradili sa MTM 1974 predstavu *Rođen sam u Goraždu*, sami predstavu *Zašto je Kanter stigao u grad*, ali i pokazali da se upornošću i entuzijazmom može puno

Oni su obični mladi ljudi kakvih ima svuda oko nas, a od ostalih ili od većine se razlikuju po tome što su odlučili da sami naprave nešto za sebe i svoj grad: osnuju pozorište Teatar mladih Goražde! Malo pomalo, već su imali i prvu premijeru *Zašto je Kanter stigao u grad*.

nam predsjednica, tako veliki da su čak i sami pokretači ove ideje bili jako iznenađeni. Audicija, inače, nije bila selektivna, nego promotivna, s ciljem da se javnost upozna sa činjenicom da TMG počinje sa radom.

- Nakon oktobarske audicije Amra Putina je kao umjetnička voditeljica organizovala

kreativne radionice dramskog procesa u kojima je tridesetak mladih ljudi radilo najmanje 10 puta mjesečno. Oni su se okupljali, zabavljali, družili i učili kroz kreativnu dramu - priča Pirija.

Kako vrijeme prolazi, u ovoj grupi mladih ljudi sve više vjeruju da rade pravu stvar.

TREĆA VRSTA POZORIŠTA

- Mi smo članovi Kulturnog udruženja mladih Bosansko-podrinjskog kantona, udruženja koje već dvije godine egzistira u našem gradu i kontinuirano organizuje aktivnosti usmjerene ka kulturnoj afirmaciji mladih ljudi. Da bi bilo dobro da osnujemo pozorište, odnosno da nam u gradu treba taj sadržaj, shvatili smo kroz razgovor sa Amrom Prutinom, glumicom Mostarskog teatra mladih 1974, koja je, inače, prva diplomirana glumica iz Goražda. Malo pomalo, u oktobru 2012. smo organizovali prvu audiciju i od tada zapravo TMG i zvanično postoji - priča predsjednica Teatra Lejla Pirija. Odziv mladih ljudi na audiciju bio je, priča

POZITIVNA BiH

Ulaz je bio jedna KM, a predstava *Zašto je Kanter stigao u grad* u režiji Amre Prutine izazvala je veliko oduševljenje Goraždana.

Prva repriza je u Travniku, na 11. festivalu srednjoškolskog teatra BiH, a nakon toga će biti izvedena u okviru prvog Festivala teatra u Goraždu koji će se događati od 9. do 11. maja.

- Predstava je napravljena dijelom po dramskom tekstu *Half life* Filipa Vujoševića, a dijelom je autorski tekst naših glumaca. U predstavi igraju Aldijana Hećo, Amela Džafović, Amila Živojević, Džejlana Fejzić, Džejna Topuz, Elma Salković, Erna Čvorak, Indira Bavčić, Irma Starhonić, Lamija Ahmetpahić, Lejla Pirija, Merima Čamo, Merima Karauzović, Mirheta Džebo, Naida Odžak, Nejra Bašić, Vildana Muratspahić, Adel Homoraš, Adnan Čelik, Aldin Džananović, Amar Pozderović, Arman Bešlija, Damir Deljo, Emir Prutina, Faruk Čulov, Faruk Omanović, Kenan Tafro i Tarik Alić. Za potrebe predstave su svi članovi angažirani i zaista smo se svi maksimalno trudili - nabroja Pirija

bojeći se da ne zaboravi nekog ko je predano radio i dao značajan doprinos nastanku predstave i razvoju Teatra.

TMG za sada svoje predstave igra u Doma mladih Goražde koji su dobili na korištenje od Općine, a za potrebe produkcije predstave, odnosno probe i za gostovanja drugih pozorišta u Goraždu koriste veliku sala Centra za kulturu.

- Mi se zaista moramo zahvaliti Vladi BPK, Ministarstvu za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Općini Goražde, Centru za kulturu Goražde, ali i firmama, kafićima i građanima koji su nam pomogli. Ovakav odnos vlasti prema kulturi preporučujemo svim vladama u drugim kantonima - kaže Pirija.

Cilj TMG je, naglašava predsjednica, da otvori mogućnost dugoročnih kulturnih saradnji i razmjena sa pozorištima i ustanovama kulture iz cijele BiH i regiona, kako gotovih produkcija, tako i stvaranje zajedničkih predstava sa krajnjim ciljem razmjene iskustava i širenja znanja kulturnog djelovanja.

- Naše aktivnosti će biti usmjerene ka stvaranju uslova za kontinuiranu produkciju pozorišnih predstava i rada na pokretanju stalne pozorišne scene u našem gradu, jer mi vjerujemo da je i mladim ljudima Goražda, kao

i svima ostalim, potrebno ovakvo igranje i pozorišna scena. Ona sve oko sebe uči dijalogu, toleranciji, kulturi komuniciranja, uči mnogočemu, a sve skupa rezultira zdravijim i sretnijim generacijama koje jesu budućnost Goražda - zaključuje Lejla Pirija. ●

Žniji od umjetnosti

- U koprodukciji sa MTM 1974 smo realizovali predstavu *Rođen sam u Goraždu* koja govori o liku i djelu našeg velikog pisca i humaniste, rođenog Goraždanina Isaka Samokovlije. Ta predstava je reprizirana već pet puta, a s njom smo obilježili i Svjetski dan teatra i to u Domu kulture u Ustikolini, malom mjestu pored Goražda u kojem pozorišne predstave nije bilo više od 30 godina. Na to smo posebno ponosni, a nastavili smo i sa organizovanjem kulturnih sadržaja ugostivši dvije predstave, *Rekvijem za ljubav* Studentskog pozorišta iz Banje Luke i *Oda radosti* Mostarskog teatra mladih 1974 - kaže Pirija.

Ona pojašnjava da je, po definiciji, *teatar mladih* drugačije pozorište od institucionalnih profesionalnih pozorišta, ali i od amaterskih kolektiva kakvi postoje širom BiH.

- *Teatar mladih* je neka treća vrsta pozorišta u kojoj su, bez obzira radili profesionalci, neprofesionalci, djeca, mladi ljudi ili svi oni zajedno, etika i vlastito obrazovanje i samoobrazovanje za život važniji od umjetničkog dometa pojedinih uradaka. Jer, najvažnije je izrastati u dobre ljude i svojim porukama zračiti optimizam i mo-

gućnost građenja bolje i sretnije budućnosti. U teatru mladih mnogo je važnije šta se govori nego kako se to govori, s tim da se,

naravno, svi trude da to bude što kvalitetnije izvedeno - naglašava Pirija.

VLAST UMIJE I POMOĆI

Ovo mlado pozorište ili ovi hrabri i dobri i kreativni ljudi su u ponedjeljak 22. aprila održali prvu vlastitu premijeru.

JOSIP BROZ TITO, ČOVJEK KOJI JE BIO I JOŠ UVIJEK JE SIMBOL ZA MAJ I PROLJEĆE NA BALKANU

Iluzionist koji nam

Možda SFRJ i nije bila puno drugačija od današnjih nasljednica, možda Tito nije bio Broz nego Ambroz, možda je bio mason, bonvivan, ženskar, snob, veliki iluzionista i mag, ali sve današnje priče koje pričaju i žestoki titoisti i još žešći antititoisti svjedoče da u tom društvu i njegovim poddruštvima anomalije, dakle baznađa, nije bilo

Teza, dakle, glasi: Josip Broz Tito prestao je biti najveći sin naših naroda i narodnosti onog trenutka kad je nana ubijedila Čaka Norisa da je gladan, natjerala ga da jede i tako postala najveća. Antiteza glasi da je ovo glupost i da se status najvećeg stiče činjenicama, a ne mitovima i legendama.

Sinteza, dakle, glasi da Drug Tito u stvari još uvijek stiče svoj status, jer je previše onih koji o njemu ne osporavaju samo dvije činjenice - da je bio doživotni predsjednik SFRJ i da je umro 4. maja 1980. godine.

BROZ, AMBROZ, KOGA BRIGA...

Sve ostalo su istoričari i činjeničari odavno već počeli dovoditi u pitanje. Činjenica je, recimo, da je rođen, ali ne i kad i gdje. Od desanta na Drvar, 25. maja 1944., taj se dan slavi kao Titov rođendan i Dan mladosti, ali se i *onda*, u ona mračna socijali-

istička vremena, znalo da to nije tačno, da se Josip Broz rodio 7. maja 1892., a da je 25. maj datum iz nekog austrougarskog vojnog dokumenta.

To je bilo, dakle, zvanično objašnjenje u *olovnim vremenima*. Kad Tita više nije bilo, a SFRJ se već raspadala, javili su se i u zemlji kojom je Tito do-

životno predsjednikovao, *istoričari i činjeničari* koj su to poprilično relativizirali relativizirajući i sam identitet malog Joške, sedmog od 15 djece u porodici siromašnih Kumrovcana Hrvata Franje Franceka i Slovenke Marije Broz rođene Javoršek.

SAMOUPRAVLJANJE

U kategoriju šta bi bilo kad bi bilo spada i pitanje da li bi samoupravljanja u bivšoj SFRJ bilo da je Josip Broz Tito 1948. Josifu Visarionoviču Staljinu i Informbironu umjesto *ne* rekao *da*. Tek, činjenica je da je Broz u Narodnoj skupštini tadašnje Federativne narodne republike Jugoslavije, 27. juna 1950. podnio obrazloženje *Osnovnog zakona o upravljanju radnim kolektivima od strane radnika*, kojim je u praksu počeo uvoditi principe starog socijalističkog gesla *fabrike radnicima*, uvedeno je tržište roba, raspuštene su seljačke radne zadruge. Kasnije, u šezdesetim godinama prošlog vijeka, uvodi niz privrednih i političkih reformi koje su trebale reducirati nasilje državnoga aparata nad seljacima i inteligencijom, ojačanti prava republika naspram državnog centralizma, te uvesti elemente tržišne privrede.

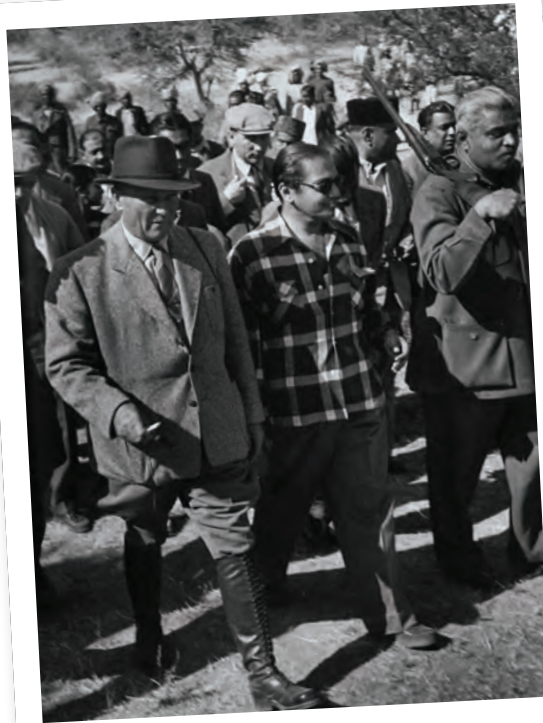

1980. godine u Ljubljani nije bio Josip Broz nego **Joshua Ambroz**. Čehić štiti autorska prava na tvrdnju da majka Joshue Ambroza jeste Marija, Slovenka iz slovenskog sela Podsreda, ali **Javeršek**, da mu je otac bečki Jevrej **Samuel Mayer**, da rođen jeste 7. maja, ali 1891. i to ne u Kumrovcu nego Beču, a da

mu je pravi Josip Broz u stvari polubrat. Majka im je ista, pravom Josipu Brozu otac je Franjo iz Kumroca, seoski radnik i teški alkoholičar, a Čehić se štiti i kao autor podatka da je pravi Josip Broz stvarno rođen 21. maja 1982.

E, sad, teoriju o Ambrozu, ali **Josipu**, kao pravom Titu, dvadesetak godina prije Čehića, 1992. godine u knjizi *Tajni dosije - Josip Broz objavio je Momčilo Jokić*, lik koji je predstavljen kao istraživač zabranjenih historijskih istina, književnik, publicista i novinar. Jokić je, doduše, pričao da je ta senzacija plod njegovih istraživanja koja traju od 1968., da je svekolikoj jugoslovenskoj javnosti trebala biti obnarodovana puno

novitelski kongres, prvi nakon čuvenog V kongresa KPJ održanog prije II svjetskog rata, održali 6. aprila 1974. u Baru. Obnovitelji su provaljeni, pohapšeni tokom jedne jedine noći 8. maja i osuđeni kao rušitelji ustavnog poretka SFRJ.

Elem, Jokić otkriva da je Tito koji je umro 4. maja 1980. godine u Ljubljani, bio vanbračno dijete rođeno iz velike ljubavi ugledne poljske grofice **Marije** koja je udajom dobila latifundiju blizu Segedina i upravnika tog imanja **Franca Ambroza**, koja je, kako piše Jokić, čuvajući čast udovice obezbijedila djetetu izuzetno školovanje i tretman.

- Otac će mladog inteligentnog sina konačno priznati kada isti dorašte za vojnu. Zamjena identiteta Josipa Ambroza, kasnije alijas **Tita**, odigrala se u martu 1913. godine kada Josip

Broz umire, a njegovu životnu biografiju preuzima vitalni Josip Ambroz, kolega iz vojnobavještajnog školskog sektora garnizona u Pečuju Austrougarske monarhije. Josip Broz će

nije nudio beznade?

Pa je, recimo, stanoviti **Franjo J. Čehić** 5. januara prošle godine, uz sva autorska prava zaštićena, na portalu *Hrvatsko Pero Istine, glasilo domoljubnih Hrvata*, ustvrdio da Tito koji je umro 4. maja

ranije, pred 9. kongres SKJ u maju 1974., za Titova života, ali da je on, na svoju žalost, zaglavio u zatvoru. Jokić je, naime, bio jedan od 35 obnovitelja *Komunističke partije Jugoslavije* koji su ob-

svojom smrću (rođen u Beču, istinski Hrvat), bez svoje volje i znanja, na prijedlog načelnika škole Slavka Štancera oživjeti ponovo u Josipu Ambrozu, alijas **Titu** - citat je iz intervjua

POČEO KAO PREMIJER

Posljertatnu državničku karijeru Josip Broz Tito započeo je kao premijer Jugoslavije 29. novembra 1945. i bio to do 14. januara 1953., kada je dužnost predao Petru Stamboliću. Tito je tad prvi put izabran i preuzeo dužnost predsjednika Jugoslavije. Prije njega predsjednik je bio dr. Ivan Ribar, a 4. maja 1980. naslijedio ga je Lazar Koliševski, tada predsjedavajući osmočlanog kolektivnog Predsjedništva SFRJ. Tito je za predsjednika Jugoslavije biran do 1974., kada je izabran za doživotnog šefa Jugoslavije i Saveza komunističke Jugoslavije.

Razriješana enigma zvana Tito s Jokićem kojeg je 15. decembra 2008. objavila *Geopolitika*.

Elem, Jokićeva teorija glasi da su pravi Broz, Ambroz, te, recimo, Miroslav (Leopold) Fridrih Krleža i Adolf Hitler 1912. godine zajedno bili pi-

tomci austrougarske vojno-obavještajne škole u Pečuju koja je bila *tajna i ugledna* i spremala je *špijune i izviđače*. Jokić dalje priča o globalnoj austrougarskoj zavjeri protiv Srbije koja se sprema još od 1908., Ambroza, tad već s identitetom Broza smješta sa suborcima Krležom, Hitlerom i poručnikom **Bemeom** kasnijim okupacionim komandantom Srbije u II svjetskom ratu na jednu stranu fronta na Drini u isto vrijeme kad su na drugoj strani tog fronta tadašnji potporučnik kraljevske vojske Srbije **Draža Mihailović** i tri brata **Nedića**.

ROBIJA JE ŠKOLA

Jokić Tita kasnije smješta u Vojvodinu gdje ga *hapsi* zbog nekakvih zločina, pa ga po kazni prekomanduje na Istočni front, pa ga tamo Rusi zarobe, pa onda za razliku od opšteprihvaćene priče o učešću u Oktobarskoj revoluciji, tvrdi da je Josip (Am) Broz u stvari bio instruktor bjelogardijskih.

- **Tito je bio husarski, konjički instruktor kod Kolčaka u Omsku, kada je bjelogardijski general Kolčak postao gospodar Omska. To se dogodilo 26. aprila 1919. godine kada je 4.**

korpus generala Kolčaka osvojio prostor od Orenburga do Omska. Izvršena je masovna mobilizacija seljaka i dezertera za Bijelu armiju i Broz je uključen za instruktora u borbi protiv Crvenih - ispričao je Jokić *Geopolitici*.

Hapšenja u Vojvodini i bjelogardijskog generala **Aleksandra Kolčaka** ima, naravno, i u biografijama koje su bilje-

žile pristaše Josipa Broza Tita.

Po tim izvorima Tito jeste od 1913. u uniformi, najmlađi je vodnik te vojske i već na početku I svjetskog rata 1914. shvatio je da to nije njegova priča, da nema za šta da ratuje, o tome govori svojim drugovima u kasarni, vode ga u zatvor u Petrovaradinskoj tvrđavi, tu provodi neko vrijeme, ali nije osuđen nego ga šalju na frontu u Galiciju, pa zatim na Karpate.

Tamo je 25. maja 1915. ranjen i zarobljen. U ruskoj bolnici se liječi 13 mjeseci, mnogo čita i uči ruski jezik, a nakon oporavka ga kao zarobljenika šalju na rad u selo Kalasijevo. Krajem 1916. premješten je u Kungur na održavanje željezničke pruge, tu je do juna 1917. kad prelazi u Petrograd, učestvuje 16. i 17. jula u demonstracijama, pa bježi u Finsku. Tamo je uhapšen, vraćen u zatvor u Petropavlovskoj tvrđavi, pa odatle transportiran natrag u Kungur gdje nije stigao. Na tom putu, naime, bježi, stiže u Omsk i prijavljuje se u odred Crvene internacionalne garde.

U proljeće 1918. se učlanio u Rusku komuni-

stičku partiju (boljševika), ljeta te godine pred Kolčakovom vojskom bježi među Kirgize i radi kao mašinista u jednome mlinu, sa boljševicima se vraća u Omsk i tamo postaje član jugoslavenske sekcije Ruske komunističke partije... Član Komunističke partije Jugoslavije postao je u jesen 1920. godine kad se iz Rusije vratio u Zagreb. KPJ je iste godine zabranjena, Tito do, otprilike 1927. živi između Velikog Trojstva gdje je radio u mlinu kao mašinista, Zagreba, Kraljevice, Beograda, Smederevske Palanke, pa Zagreba.

Onda ga 1927. Sud u Ogulinu prvi put šalje u zatvor, slijedi čuveni *Bombaški proces*, zbog kojeg leži u Lepoglavi i Mariboru, pa ponovo dopunski zatvor u Ogulinu... Sve u svemu, puštaju ga 1934., naređuju mu da živi u rodnom Kumrovcu, ali on skoro pa odmah bježi odatle i vraća se u ilegalu.

SABIRA SE NASLIJEDE

Tad i postaje Tito. Puno je priča o izboru tog pseudonima, ali je Broz sam bezbroj puta ponovio da nekog posebnog razloga nije bilo: *Jed-*

nostavno, to je narodno ime, koje nije posebno rijetko, govorio je on. Te 1934. uključen je u Politički biro CK KPJ, a po ovim zvaničnim biografijama, generalni sekretar Centralnog komiteta KPJ je od kraja 1937. nakon razlaza Partije s dotadašnjim šefom **Milanom Gorkićem**. Titovi protivnici, opet, tvrde da je Gorkića **Staljinovim** egzekutorima isporučio upravo Broz

zbog svog karizmatizma, te da je on *gensek* postao tek 1940. nakon što je uspio ukloniti i direktnog konkurenta za to mjesto **Petka Miletića**. Drugi zvanični biografi ovaj detalj raščlanjuju: 1937. Gorkića je Staljin uhapsio i brzo likvidirao, Broz *preuzima odgovornost* za KPJ, ali i protiv njega se 1938. vode dvije istrage. Uspijeva se opravdati i 5. januara 1939. Kominternu ga službeno imenuje generalnim sekretarom KPJ.

Kako god. Danas te priče o komunističkim frakcionaškim ratovima u tridesetim godinama prošlog vijeka djeluju nebitno. Naprosto, naklapanje šta je tu tačno a šta ne završava u sferi *šta bi bilo kad bi bilo*, jer nastavak priče o Titu - Brozu ili Ambrozu, sasvim svejedno, diktirali su svjetski događaji, a ne bitka za stolicu u KPJ. Pojednostavljeno - svjetskim liderima okupljenim 8. maja 1980. godine u 209 delegacija iz 127 država svijeta pred *Kućim cvijećem* u Beogradu na Titovoj sahrani, najmanje je bilo važno sahranjivati li Broza ili Ambroza. Njih je tu okupio pogreb posljednjeg živog komandanta

NORMALNI LJUDI

Kao supruge ili pratilje **Josipa Broza Tita**, iako se o njemu govori kao o velikom ženskarošu, zvanično su priznate **Pelagija Bjelousova**, **Herta Haas**, **Davorjanka Zdenka Popović** i **Jovanka Budisavljević**.

S prvom suprugom, Ruskinjom Pelagijom Bjelousovom Tito se vjenčao 1916. u Omsku. Imali su troje djece - **Hinka**, **Zlaticu** i **Žarka**, ali je preživio samo **Žarko**. Pelagiju je KPJ 1928., kad je Tito osuđen na *Bombaškem procesu*, prebacila u Moskvu, gdje su se, navodno 1936., razveli. Nejasno je da li se Pelagija sama razvela ili su je na to natjerali, odnosno da li je zbog tog braka zaista bila kažnjena internacijom u Sibiru.

Njihov sin **Žarko** ženio se tri puta. Iz prvog braka s **Tamarom Veger** ima sina **Josipa Jošku** i kćerku **Zlaticu**. U drugom braku s **Terezom Kujundžić** dobio je sina **Edvarda**, a u trećem sa **Zlatom Jelinek** kćerku **Svetlanu**. Josip - Joška ženio se četiri puta. Ima sinove **Nebojšu** i **Viktora**, kći **Tamaru** i unuke **Lazara**, **Luku** i **Filipa**. Kćerka **Zlatica** iz braka s **Milanom Žikelićem** ima sinove **Ivana** i **Vukašina**. **Edvard Broz** ima sina **Žarka**, dok **Svetlana Broz** iz četiri braka ima dvoje djece **Ivana** i **Sonju**.

U Parizu 1937. Tito upoznaje komunističku aktivistkinju **Hertu Haas**, skoro četvrt vijeka mlađu od sebe. U maju 1941. dobijaju sina **Aleksandra Mišu**.

Aleksandar Miša oženjen je **Mirom** i ima kćerku **Aleksandru Sašu** i sina **Andreja**. **Andrej** ima kći **Luku**, a **Saša** **Saru**.

Herta i **Tito** su se razili tokom II svjetskog rata. Legenda kaže da je 1943., tokom II zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu, **Herta** zatekla **Tita** *in flagranti* s **Davorjanom Zdenkom Popovićem**, kurirkom i sekretaricom vrhovnog komandanta. **Davorjanka** je umrla 1946., a ista legenda kaže da je **Tito** u dugačkom pismu molio **Hertu** da mu se vrati. Bezuspješno.

Bolničarku Jovanku Budisavljević Broz je upoznao tokom desanta na **Drvar** 1944., a vjenčali su se u aprilu 1952. Od 18. septembra te godine, kada se prvi put pojavila u ulozi Titove supruge na prijemu u čast šefa britanske diplomatije **Entonija Idna**, **Jovanka** je neizbježan dio svih maršalovih nastupa bila sve do 1977. kad je nestala s javne scene. Zašto, o tome polemike i danas traju. Najčešće su verzije jedna da je s takozvanim *ličkim generalima* kovala zavjeru protiv muža i, druga, da ju je uklonilo Titovo okruženje koje ga je željelo izolovati od svijeta.

- **Skoro tri decenije poslije smrti svog supruga, oca, djede i pradjede, porodica Broz ne može se okvalifikovati nikako drugačije nego kao - normalna. To dostignuće (prilično veliko ako se ima u vidu okolnosti u kojima je ta porodica nastajala i opstajala) čini se još većim ako se Brozovi uporede s porodicama drugih viđenijih pokojnika na ovim prostorima. Osim leševa i uništenja, iza Titovih političkih nasljednika ostajali su sinovi na potjernicama, supruge u izgnanstvu, računi u Švajcarskoj, vile na skupim lokacijama, rodbina u upravnim odborima, naslovne stranice u tabloidima. Iza Tita, ostale su supruge, djeca i unuci koji su sasvim u skladu s mjestom na kojem žive - neko ovakav, neko onakav, neko malo na svoju ruku, ali u prosjeku nimalo različiti od običnog svijeta koji ih okružuje, a nosi manje zvučna prezimena** - piše **Tamara Skrozza** u beogradskom *Vremenu* u maju 2009.

pobjedničkih savezničkih antifašističkih vojski iz II svjetskog rata.

Tito je, jednostavno, nakon svih početnih lutanja tokom Hitlerovog napada na Kraljevinu Jugoslaviju i nakon prvih saradnji sa Mihailovićevim četnicima 1941., uspio od komunističkih partizanskih odreda stvoriti narodnu vojsku koja je zaista ratovala s nacistima, vezala za Balkan dio njemačke vojske, čistila domaće fašiste i maj 1945. godine dočekala kao dio pobjedničkog fronta. Sasvim dovoljno da 35 godina kasnije tadašnji američki predsjednik **Džimi Karter** u Beograd na sahranu spremi svoju majku **Rozalin**.

Ni onim milionima tadašnjih Jugoslavena nije bilo previše važno je li Tito Broz ili Ambroz. Jer, u tih 35 godina koliko je Jugoslavijom vladao njen trostruki narodni heroj, najveći sin naših naroda, najbolji fotograf naših narodnosti, najbolji lovac naše omladine, najbolji kuhar naših radnih ljudi, najveći bravar naših građana, stvoreno je društvo koje je bar održavalo iluziju normalnog ljudskog života.

Titovo naslijeđe i dalje nije stvarno vrednovano. Ni ono materijalno: njegovi se nasljednici još uvijek spore između sebe i sa državom i država-

MEKLINOVA NEVJERICA

Josip Broz Tito bio je jedini vrhovni komandant u II svjetskom ratu koji je svoje borbe lično vodio u bitku. Ranjen je na Sutjesci u junu 1943. godine. Priča o tome kako ga je tad od pogibi- je spasio vučjak *Luks* već polako blijedi i iz sjećanja i iz biografija.

O snazi Brozove ličnosti, njegovim kvalitetama kao vođe i o snažnom utisku koji je ostavljao svjedoči zapis Ficroja Meklina, britanskog brigadira, koji je 1943. padobranom bačen partizanima kao saveznički oficir za vezu kod Vrhovnog štaba NOVJ. Žestoki konzervativac Meklin, koji je iskustva s komunistima kupio kao diplomata u Moskvi, piše da su svi komunisti koje je tamo sretao, *od članova Politbiroa pa sve dolje do žbira NKVD-a, što su me posvuda pratili, imali zajedničku crtu: strah od odgovornosti, odbijanje da misle vlastitom glavom, slijepo pokoravanje liniji Partije koju određuju više vlasti, strašnu atmosferu straha i sumnjičenja koja je prožela posve njihov život*. Tito, međutim, nije ispunio njegova očekivanja.

- Jedno mi je odmah palo u oči: spremnost Tita da svako pitanje razmotri sa svih strana i da odmah, ako je potrebno, donese odluku. Činilo mi se da je posve siguran u sebe. Taj je čovjek vođa, a ne podređeni. Za mene je bilo nešto posve novo u jednom komunistu otkriti toliku sigurnost i samostalnost. Kad je trebalo donijeti neku odluku, on bi je donio. Bile te odluke vojničke ili političke, Tito ih je donosio hladnokrvno i sabrano pošto bi prije toga saslušao argumente i za i protiv. Često bi se događalo da se ne bismo složili, ali bi Tito uvijek bio spreman da svaki problem razmotri sa svih strana kad god bi se mogli pružiti dovoljno snažni argumenti - pisao je Meklin.

Meklin spominje i *jugoslavenski nacionalni ponos* koji je kod Josipa Broza prevladavao, ali biografi podsjećaju i da Tito nije potpuno odbacio svoje hrvatstvo. Po pitanju nacionalnog određenja je, smatraju biografi, najbolje uzeti Titovo osobno izjašnjava- nje na partijskim i narodnim skupovima.

- Ja sam Hrvat, ali što bih sada to isticao - tvrdio je čovjek koji je, kako tvrde lingvisti, govorio ublaže- nom inačicom srpskog jezika i potpisivao se ćirilicom.

ma koje tvrde da on ništa nije ni imao, da je sve državno. Javnost u državama nastalim od bivše SFRJ još uvijek čeka, recimo, da aktuelna srbijanska vlast objavi šta je sve pronašla u sefovima Narodne banke Srbije, nedavno opečaćenim nakon što su u njih 1980. potrpene vreće stvari pokupljenih bukvalno iz ruku Titove zvanične udovice **Jovanke Broz**.

Ništa bolje nije ni sa Titovom političkom ostavštinom, čiji će sadržaj ipak biti teže pregledan sve dok ga pregledaju ljudi koji o Brozu imaju vrlo oprečna, a vrlo lična mišljenja. A oprečna su, u rasponu od *ma kakav Tito, nestao on, nestala mu i država* do *onog ovi danas ne mogu ni okreciti onoliko koliko je Tito izgradio*, kako glasi jedan od komentara na *ekskluzivno otkriće* srbijanskog portala *Njuz* da je tadašnji predsjednik SAD **Džon Kenedi** šezdesetih godina prošlog vijeka prodao Titu projekat socijalističkog radničkog samoupravljanja jer ga u Americi nije mogao provesti pošto mu je falilo para, a oduševljeni Tito mu, uz plaćenu fakturu, kao bakšiš dao i tadašnji jugoslavenski svemirski program koji je **Nila Armstronga** odveo na mjesec, jer je ocijenio da je bolje savršeni svijet graditi na zemlji nego na nebesima.

Njuz se, naravno, zafrkavao, ali ne radi li se upravo o tome? Psiholog **Ibrahim Prohić** odavno ponavlja da je bh. društvo *anomično*, dakle društvo kojim vlada *beznađe i nevjerovanje da se išta u njemu može promijeniti*. Slična se sociološka definicija može primijeniti na uglavnom sva društva u državama koje su nekad zajedno bile SFRJ. Možda ta SFRJ i nije bila puno drugačija od današnjih nasljednica, možda Tito nije bio Broz nego Ambroz, možda je stvarno bio mason, bonvivan, ženskar, snob, simpatični lopov koji je uzimao lopatom, ali ostavljao i drugim da uzmu, veliki iluzionista i mag, ali sve današnje priče o Titu i njegovoj tvorevini koja je naslijedila kraljevinu Jugoslaviju, **Aleksandrovu tamnicu naroda**, priče koje pričaju i žestoki titoisti i još žestici antititoisti svjedoče da u tom jednom društvu i njegovih šest ili osam *poddruštava* anomalije, dakle baznađa, nije bilo. Ili je i to samo iluzija koju nam je *Drug Stari* uspješno održavao? ●

CITATI

* Nikad više nećemo dozvoliti da se pojedinci koriste plodovima džinovske borbe naroda. Mi ćemo našu kuću provjetriti tako da zauvijek nestane onog smrada, koji ne smije kužiti našu zajedničku kuću - slobodnu, federativnu Jugoslaviju (*Vjesnik*, 25. 5. 1945.)

* Uživam kad po lijepom sunčanom danu mogu prošetati kroz polja, kroz šume, pokraj rijeka, kad mogu neposredno sagledati intiman život prirode oko sebe. Prirodu treba voljeti, a divljač je njen sastavni dio, ona oživljava naše šume i polja i zato je treba čuvati. Ja vrlo često ne pucam i smatram da u lovu ne treba ići i težiti samo za rekordima, jer puno lovačko zadovoljstvo nije u tome, nego baš u samom boravku u prirodi, u promatranju, razmišljanju, odmoru.

* Mi moramo u Jugoslaviji, na primjer, pokazati da ne može biti manjine i većine. Socijalizam manjinu i većinu odbacuje. On traži ravnopravnost između manjine i većine, a onda nema ni većine ni manjine, nego ima samo jedan narod, proizvođač, radni čovjek, socijalistički čovjek.

* Radnička klasa je stub naše socijalističke države, radnička klasa svih nacionalnosti i u svim republikama ima ista gledišta i iste interese i ona predstavlja cement koji učvršćuje i snaži našu socijalističku zajednicu.

* Ljude treba pustiti pa neka ako hoće budu nacionalno neopredijeljeni građani Jugoslavije. Neka taj čovjek bude Bosanac, Hercegovac. Vani vas i ne zovu drugačije nego imenom Bosanac, pa bio to Musliman, Srbin ili Hrvat (u razgovoru s **Hamdijom Pozdercem** o ustavnim promjenama 1971.)

Arheologija je mozai

Stari Grad, Jajce

Ako se zna da je 90 odsto BiH arheološki potpuno neistraženo, onda je jasno zašto domaćim naučnicima stiže sve više stranih kolega i zašto ljudi koji livadama šetaju s detektorima za metal nisu zanesenjaci u potrazi za imaginarnim, nego negativci koji traže stvarno blago

PIŠE: **Zdravko Čupović** zdravko@startbih.info

Bosna i Hercegovina je trenutno najzanimljivija arheološka lokacija u Evropi, a osim malobrojnih domaćih arheologa i inostranih arheoloških timova, bosanskohercegovačku zemlju prekopavaju i sumnjivi lovci na blago koji ilegalno pronalaze i odnose naše eksponate. Tokom ove godine sa sarajevskog Filozofskog fakulteta će konačno izaći prva generacija školovanih arheologa, dok je manji broj njih već završio školovanje u Mostaru, gdje je studij arheologije krenuo nešto ranije.

SVJETSKI I EVROPSKI NAUČNI ELDORADO

Od oktobra prošle godine, na Katedri za arheologiju implementira se Tempus program koji je doveo do impresivne ekspanzije ovog

odsjeka.

- To je trenutno najveći arheološki projekat u Evropi i trajat će do oktobra naredne godine. Vrijedan je oko 600.000 eura, a finansira ga Tempusov ured u Briselu. Podrazumijeva modernizaciju studija, opreme, biblioteke, a snažno se povezujemo i sa Tuzlom i Banjalukom, gdje se arheologija trenutno kombinuje sa istorijom, pa pomažemo da se razvije moderni pristup arheologiji. Jedna od najvažnijih stvari je i dolazak eminentnih ino-

stranih profesora koji se plaćaju iz ovog projekta - kaže za Start BiH asistent Adnan Kalljanac.

Prema riječima

Tonko Rajkovača

ARHEOLOŠKI LEKSIKON BiH

Arheološki lokaliteti BiH su obuhvaćeni i publikovani u predratnom grandioznom izdanju pod nazivom *Arheološki leksikon BiH*.

- Taj leksikon je veliki posao i odličan temelj za buduće arheologe, ali je rađen u nekom prošlom vremenu i svakako bi ga trebalo dopuniti, jer je u međuvremenu pronađeno još mnogo lokaliteta. I tehnika je, naravno, uznapredovala, tako da bi umjesto tadašnjih komplikovanih ali svakako korisnih *katastarskih čestica*, trebalo staviti GPS koordinate, jer bi se uz pomoć njih arheolozi lakše snalazili na terenu - kaže Tonko Rajkovača.

šefa katedre Adnana Busuladžića, u BiH trenutno ima oko 20 aktivnih arheologa, što je znatno manje od potreba.

Kao primjer, Busuladžić navodi Sloveniju koja sa duplo manjom teritorijom i populacijom

ik svijeta kroz vrijeme

ima oko 300 aktivnih arheologa u zavodima, ministarstvima, institutima i muzejima. Trenutno su najaktuelnija zaštitna istraživanja na trasi autoputa na koridoru Vc i na trasi gasovoda kroz srednju Bosnu, što je standardna procedura prije svih velikih infrastrukturnih radova da bi se isključila eventualna mogućnost nestanka ili destrukcije nekog arheološkog lokaliteta.

Tokom ovog mjeseca Fakultet će posjetiti profesori iz Berlina koji će i držati nastavu i istraživati neke važnije arheološke lokalitete.

- Za razliku od Evrope, praktično 90 po-

ARHEOLOGIJA U SLUŽBI TURIZMA

Potencijala za rastući arheološki turizam u BiH ne manjka, a ilustracije radi, Adnan Busuladžić kaže da ima knjigu sa više od 2.000 stranica *Arheologija u službi turizma u Hrvatskoj*. On, međutim, dodaje da je to posao turističkih zajednica u BiH, jer arheolozi nisu stručnjaci za turizam. Adnan Kaljanac navodi primjer hrvatskog privatnog poduzetnika u blizini Vrgorca u blizini granice sa BiH, koji je u mjestu Kokurići otkupio imanje na kojem se nalazi srednjovjekovno mjesto, koje je postepeno obnavljao. Sada se tamo organizuju ljetne škole, a mjesto je postalo turistička atrakcija.

sto BiH je neistraženo. U Evropi više nema iznenađenja jer je ona uglavnom istražena. U kontaktima sa stranim kolegama shvatili smo da je BiH postala Eldorado za evropske i svjetske arheologe - kaže Kaljanac.

Busuladžić dodaje da je tim njemačkih arheologa nedavno došao do zanimljivih otkrića u Goraždu, gdje su pronađeni rimska vila i naselje.

Potencijalno zanimljiva i bogata nalazišta privlače i razne pljačkaše - amatere, ali i one profesionalne, koji znaju tačno gdje i šta da traže uz adekvatnu opremu.

Zbog raznih zakonskih nedorečenosti i naše poslovne pasivnosti, kradljivci artefakata su postali uobičajena pojava na nalazištima.

Kaljanac dodaje da se mnogi artefakti, poput srednjovjekovnog oružja i oruđa, prodaju na internetu, navodeći nedavni primjer prodaje epigrafskog natpisa iz rimskog vremena.

Naši sagovornici se slažu da bi se ovaj problem najbolje riješio primjenom engleskog modela, gdje je amaterima dozvoljeno iskopavanje, a svaki pronalazak im država adekvatno plati, pa nema potrebe za švercom ili krađom. S obzirom da su ti amateri plaćeni *po učinku*, to je od koristi i arheologiji jer se pronalaze novi lokaliteti.

Kada je, pak, riječ o nalazištima u BiH, Busuladžić kaže da su najpoznatija Butmir, Obre kod Kaknja, Daorson kod Stoca, Mogorjelo kod Čapljine i Aqua S na Ilidži.

Kaljanac podsjeća na značaj Butmira i Daorsona u svjetskim naučnim okvirima.

- Toponimska kultura iz Butmira se proučava čak i na univerzitetima u SAD-u, posebno zbog svojih antropomorfnih figurica koje prikazuje rasne tipove. Daorson je jedan od samo dva grada na svijetu koji ima mikensku tehniku gradnje iz II milenija prije nove ere, a nalazi se izvan Grčke - kaže on.

Veliku štetu domaćoj arheologiji predstavlja i nemaran odnos građana koji gotovo svakodnevno prilikom individualnih građevinskih radova pronalaze vrijedna nalazišta, ali ih ne prijavljuju zbog straha da im to ne zaustavi gradnju. Tako cijeli kamioni arheološ-

KAMIONI PROŠLOSTI ZAVRŠE NA DEPONIJ

- Mi se na terenu često susrećemo sa nelegalnim istraživanjima, a nedavno sam tome svjedočio u srednjoj Bosni. Ljudi dolaze sa metal detektorima i drugim instrumentima, kopaju i traže bez ikakve kontrole i dozvole. Ukoliko ne reaguju lokalna zajednica ili neki pojedinac, onda to prolazi bez riječi. U početku sam mislio da su to laici koji traže blago, ali u posljednje vrijeme je evidentno da to rade profesionalci iz susjednih zemalja koji znaju šta traže, nesmetano rade, kopaju i odnose - upozorava Busuladžić.

Stari Grad, Stolac

foto: M. Šetkić

Nadgradnja

kog materijala često u tajnosti završavaju na deponijama.

Boljoj osviještenosti građana svakako doprinose i uređena nalazišta i lokaliteti koji su dostupni svima.

SMJENA NEANDERTALCA I HOMO SAPIENSA

- Zadnji lokaliteti koji su istraženi i na pristojan način prezentirani i konzervirani su Bakr-babina džamije na Bistriku u Sarajevu i dio Tašlihana kod hotela *Evropa* koji je pretvoren u arheološki park. To su dva lijepa primjera saradnje arheologije, konzervatora i arhitekata - ističe Busuladžić.

Viši istraživač na Geoarheološkoj laboratoriji Univerziteta u Cambridgeu **Tonko Rajkovača** bez dvojbi potvrđuje arheološku zanimljivost BiH.

To je, kaže, rezultat toga što se BiH nalazi između Save i Drine, pa je kroz riječne doline povezana sa srednjom Evropom. Sa druge strane, zahvaljujući Dunavu i Moravi, BiH se može povezati i sa Bliskim istokom, a pošto se naslanja na Jadransko more, oduvijek je bila u kontaktu i sa Mediteranom, pa samim tim i sa svim onim što se dešavalo na spomenutim područjima.

Iako ovaj rođeni Tešnjak već 15 godina ne živi u BiH, a upravo se vratio sa istraživanja u Južnoj Americi, izuzetno mu je stalo do razvoja bh. arheologije.

- Moji najomiljeniji arheološki lokaliteti u BiH su oni koji su vezani za paleolit i posebno oni koji su vezani sa smjenom nean-

OPREMA

Katedra za arheologiju u Sarajevu značajno je modernizovala opremu, pa sada jedina u BiH ima magnetometriju, odnosno *fluxgate* uređaj koji radi na principu magnetnog polja zemlje i u stanju je da pruži relativno dobre snimke onoga što se nalazi pod zemljom. Trenutno je u toku nabavka dva GPR-a, *Ground Penetrating Radar*, te *resistivityja*, posebnog uređaja za 3D horizontalno snimanje pod zemljom.

Daorson kod Stoca

dertalca i dolaska Homo sapiensa, a oni su najbrojniji u sjevernoj Bosni. Ovog trenutka naš tim sa Cambridgea u saradnji sa bh. timom koji radi u tom području, konstatovao je više od 135 lokacija sa tragovima tih staništa. Najbolje do sada istražen lokalitet sa tog područja je pećina Rastuša, Čečava -

Teslić. Rezultati bi se mogli uklopiti u slične lokalitete koji se nalaze u bazenu Panonske nizije, ali također je potpuno teško zamisliti taj period u BiH bez pećine, potkapine *Badanj* pored Stoca - kaže Rajkovača.

Svjestan prilika u BiH, Rajkovača smatra neophodnim da se arheologija odvoji od lokalnih političkih potreba, uz naglašavanje značaja lokalne zajednice koja treba dati veću podršku domaćim arheolozima.

S obzirom da je BiH sada ekspanzivno građevinsko područje, sve zemljane radove bi, smatra on, morali pratiti i arheolozi koji bi pravili modernu arheološku dokumentaciju, korisnu i za kasnije istraživače.

- U Evropi i svijetu, arheologija je dio svakog građevinskog projekta i obično se računa da će se na nju potrošiti od 0,75 do tri procenta svakog građevinskog projekta - kaže Rajkovača.

U namjeri da se poboljša metodološki pristup arheologiji u BiH, Rajkovača je 2010. napisao *Kratki arheološki priručnik za iskopavanje*.

- Za mene je arheologija slika svijeta kroz vrijeme, napravljena u mozaik tehnici čiji su kamenčići ostali u zemlji onako kako su nastajali, a na arheolo-

zima je da kada ih pronađu stave na mjesto kome pripadaju - slikovito opisuje Rajkovača, uz konstataciju da mu rad sa bh. arheolozima predstavlja veliko zadovoljstvo i da je sretan što može prenijeti bar dio svog ogromnog iskustva i znanja iz Velike Britanije. ●

SARAJEVO OSIGURANJE

SA NAMA BEZBRIŽNO NA LJETOVANJE

U slučaju iznenadne bolesti ili nesreće na putu u inostranstvu

PUTNIČKO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

nadoknađuje troškove

za **vanbolnički tretman** (lijekovi, zavoji, gips) kao i određene terapije propisane od ljekara

za **bolnički tretman** u odgovarajućim bolnicama u inostranstvu

za **transport** do najbliže bolnice ili ljekara, odnosno eventualno upućivanje u neophodne specijalističke klinike

za **hirurške operacije**

za **stomatološki tretman** kod olakšavanja akutnih zubobolja

za **transport nazad** u mjesto stanovanja

kada je neposredno ugrožen život osigurane osobe

za **sve medicinske intervencije** kada je neposredno ugrožen život osigurane osobe

Za one koji znaju čitati. **OSLOBODENJE**

The Doors su slušali Arape, a Elvis je čitao Khalila Gibrana

Knjiga *Al America* - Putovanje kroz arapske i islamske korijene Amerike, i dalje izaziva brojne kontroverze jer njen autor poprilično čvrsto dokazuje preplitanje američke stvarnosti i islamskih uticaja od Kolumba pa sve do danas

RAZGOVARAO: Amir Telibećirović

Za iskusnog novinara redakcije *San Francisco Chronicle* **Jonathan Curiela** može se reći da je *iznova otkrio Ameriku*. Naime, nakon napada na New York septembra 2001. i potonjih invazija na Irak i Afganistan, došlo je u američkim medijima do određenog neprijateljstva prema arapskoj populaciji, a sve učestalije i prema islamu općenito.

KULTURNO PREKLAPANJE

Za Curiela se tvrdi da je na smirivanju strasti i razumijevanju učinio puno više nego političari ili vjerski predstavnici.

Uradio je to pisanjem za svoj časopis, ali ponajviše svojom neobičnom knjigom *Al America - Putovanje kroz arapske i islamske korijene Amerike*, *Al America, Travels through America's Arab and Islamic Roots*, kojom je izazvao i dosta konfuzije u američkoj i arapskoj javnosti.

U knjizi on, pored ostalog, tvrdi da neki stilovi američkog rock'n'rolla, te još nekih vrsta savremene muzike, posebno blues i jazz, imaju islamske korijene, a da su neke od poznatijih građevina u New Orleansu, San Antoniu, San Franciscu, Chicagu, odnosno širom SAD-a, replike poznatih građevina islamskih civilizacija.

Knjiga, koja i dalje privlači istraživače, distributere i prevodioce u SAD-u i šire, ipak se više bavi današnjim vremenom i današnjom Amerikom, mada se dotiče i samog **Kolumbovog** otkrića Amerike.

Odakle zanimanje i nadahnuće za pisanje o tako nesvakidašnjoj temi kao što je spoj islama i Amerike, za koji se navodno nije dovoljno znalo?

- Pošto izvjesno vrijeme radim za *San Francisco Chronicle*, dosta sam pisao o islamu i pratećim detaljima, kao izvještač, novinar, istraživač, analitičar, još od 11. septembra u New Yorku. Dosta sam putovao po Bliskom istoku, posjetio sam Irak, Iran, Siriju, te mnoge druge države iz tog područja. Zbog svega što je na svjetskoj sceni uslijedilo poslije septembra 2001., htio sam da se više posvetim pisanju kulturnog preklapanja. Na primjer, unatoč neznanju ili neinformiranosti određenog broja Amerikanaca, uspješno sam im skrenuo pažnju na vezu između Amerike i islama kada je riječ o muzici recimo, pa o književnosti, a posebno o filmu i kinematografiji. Postoje određeni uticaji islama na razvoj moderne Amerike, iako toga mnogi nisu svjesni. Nakon

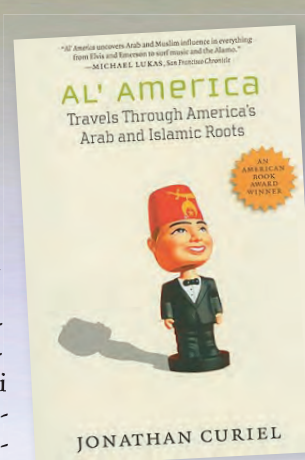
istraživanja, održao sam predavanje na jednom univerzitetu, gdje sam govorio o islamskom uticaju na arhitekturu u Evropi, naročito o konkretnim primjerima.

nim građevinama. Na primjer New West sinagoga u Londonu, pa katedrala u Francuskoj koja je udaljena oko dva sata od Lyona. Obje građevine su pravljene po uzusima islamske arhitekture. O tome sam pisao za publikaciju u Oxfordu. Zanimljivo je to da su ti uticaji stizali u Evropu u periodu krstaških ratova. Pomislio sam ako su u vrijeme kada su dva dijela svijeta bila u neprijateljstvu islamski uticaji ipak stigli u Evropu, onda ne vidim zašto ne istražiti sve ono što je islamskog porijekla u današnjoj Americi. A ima dosta toga.

HISTORIJA MISIRLOUA

Spominjete kulturološko preplitanje arhitektonskih uticaja koji su nama u BiH uobičajena pojava, ali u svojoj knjizi ste se posebno bavili muzičkim uticajima, pišući o islamskim korijenima muzičkih stilova kao što je blues. O čemu se tu radi?

- Blues je stigao u SAD najviše iz zapadne Afrike. Mnogi ljudi su već upoznati sa historijatom robovlasništva u Americi. Robovlasništvo je na djelu u ovoj zemlji od 17. vijeka, otprilike. Dvadeset procenata robova, barem na Jugu, dovedeno je iz zapadne Afrike. U saveznom državama Mississippi i Louisiana, procenat robova iz tog dijela Afrike je ponajveći. Mnogi od dovedenih robova su bili muslimani ili su imali neku socijalnu vezu sa islamom. U zapadnoj Africi, odakle su porijeklom, islam je tradicionalno već bio prisutan oko sedamsto godina. Za potrebe dijela mog istraživanja koji se bavi islamskim uticajem na nastanak bluesa, razgovarao sam sa mnogim etnomuzikolozima i muzičarima iz Afrike, kao i iz Amerike. Saznao sam da tipične skale u bluesu koje znamo od 19. vijeka do danas, potiču iz stila sviranja i pjevanja muslimana zapadne Afrike. U nekim starim blues dionicama moguće je prepoznati način

OD RICE DO CHANA

Jonathan Curiel je odrastao u San Franciscu, u bogatoj novinarskoj karijeri je pored matičnog SFC radio za više medija, a primio je bezbroj medijskih nagrada.

Na listi ljudi s kojim je radio interviewe su i **Condoleeza Rice**, prije nego je postala američki državni sekretar, **Noam Chomsky**, **Jimmy Carter**, **Boutros Boutros Ghali**, **Benazir Bhutto**, **Ehud Barak**, **Edward Said**, **Nagib Mahfouz**, **Robert Fisk**, **Michael Moore**, **Omar Sharif**, **Jackie Chan**, **Ravi Shankar**...

korištenja glasa baš kao u ezanu sa minareta. Također je zanimljivo to kako su nekadašnji robovlasnici zabranjivali robovima upotrebu bubnjeva, ali im nisu branili žičane instrumente. A znamo već da gitara zapravo potječe iz stare islamske civilizacije, koja je u ostatak svijeta stigla preko Španije koja je nekad bila pod arapskim uticajem.

Rani blues je poslije uticao na jazz, tako se to dalje razvijalo. Dosta tog južnjačkog bluesa o kojem govorim osjeti se kod **Billie Holiday**, pa kod **Johna Lee Hookera**. O tom autentičnom stilu govorim više nego, recimo, o uticaju iz Chicaga.

U tom se dijelu osvrćete i na psihodelični rock, spominjući Jima Morrisona i The Doors. Zašto?

- Pa, osvrnuo sam se na rock muziku iz šezdesetih godina, ne samo na blues. Tada je među američkim grupama i pjevačima bilo dosta eksperimentisanja i koketiranja sa arapskom poezijom i ponekim muzičkim formama. Također i sa indijskom muzikom i umjetnošću. Sjetimo se onoga šta je radio slavni **Ravi Shankar**. Klavijaturista **Doorsa Ray Manzarek** jednom prilikom mi je rekao da su on i **Jim Morrison** šezdesetih godina slušali arapsku muziku tražeći nadahnuće za svoje pjesme. **Richard Mansoor**, koji

PUNO JE TU ZAJEDNIČKOG

Evo nekoliko zanimljivih detalja koje je **Jonathan Curiel** otkrio za nas u svojoj knjizi, ali i mimo knjige, pišući godinama na istu temu za *San Francisco Chronicle*:

- California, američka savezna država, dobila je naziv od španjolskih kolonizatora koji su nekad vladali tim područjem, a koje su naslijedili Meksikanci, prije nego je California pripala Americi. Korijen riječi su Španjolci dobili od arapske riječi *kalif*, koja je nekad označavala vladara u arapskom svijetu.

- Tragom sudbinske ironije, srušeni tornjevi *Svjetskog trgovačkog centra* u New Yorku su ne toliko izvana koliko iznutra, dizajnirani po uzoru na arapsku arhitekturu. Njihov projektant je bio Amerikanac japanskog porijekla **Minoru Yamasaki**, koji je deklarativno bio inspirisan arapskom gradnjom.

- Čuveni kornet za sladoled, kupastog oblika,

predstavljen je svijetu preko američkih proizvođača. A u samoj Americi ga je prvi put dizajnirao jedan sirijski slastičar na sajmu u Sent Louisu 1904. godine.

- Nadaleko čuveni zatvor *Alcatraz* u zaljevu San Francisca, dobio je ime po španjolskoj riječi arapskog korijena *al-Ghattas*, što navodno znači *pelikan*.

- Zgrada kina u Evansvilleu u saveznoj državi Indiana, urađena je po čuvenoj arapskoj palači *Alhambra* sa juga Španije.

- **Kurt Cobain**, preminuli pjevač grunge sastava *Nirvana*, ponekad je posuđivao sufijske stihove da bi ih ubacio u pjesme. Tako je refren istoičene pjesme *Nirvana Come as you are* preuzet iz stare poeme *Mevlana Džalaludina Rumija*. Nešto slično nekad je radio i britanski rock sastav *Joy Division*, a Curiel navodi da je **Bob Dylan** izučavao fragmente islamske filozofije, baš kao i stari sastav *Jefferson Airplane*.

je napola Libanac, skupa sa **Dikom Daleom** u sastavu *The Del Tones* uradio je 1963. godine obradu kulturne instrumentale pod nazivom *Misirlou*, koja potiče iz Egipta i niko ne zna koliko je stara. Samo se zna da je melodija urađena za trbušnu plesačicu iz Kaira. Odatle i korijen naziva - Misir, što je arapska i turska riječ za Egipat. Inače, kao što je poznato, *Misirlou* je svjetski proslavljena kao glavna muzička tema iz **Tarantinovog** filma *Pulp Fiction*. Mansoor je utemeljio i stil *surf-muzika* koja bila popularna šezdesetih godina proteklog vijeka.

Ali koliko se u svemu tome može govoriti o arapskim, a koliko o islamskim uticajima, pošto to dovoje ne mora uvijek ići skupa?
- To je dobro pitanje jer sam ga i sam sebi postavljao. Tako sam otkrio veliku srodnost različitih konfesija unutar arapske kulture. Na primjer, slavni libaniski pisac **Khalil Gibran** potiče iz arapske hrišćanske porodice, preciznije maronitske. On se za života bavio sintezom arapsko-hrišćanske i islamske kulture i naslijeđa. Njegova slavna knjiga *Prorok*, prevedena je na više jezika. I dalje je traženo štivo, još od tridesetih godina prošlog stoljeća. U njoj se mogu prepoznati mješavine dvije religije ili dva duhovna uticaja koji se snažno prepliću u Libanu, što je Gibran i želio. Zato sam i naglasio u svojoj knjizi kako je Gibranov *Prorok* bio jedna od omiljenih knjiga **Elvisa Presleya**, odnosno njen prijevod sa arapskog na engleski. U jednom starom TV nastupu Elvis je to potvrdio, pokazavši pred kamerama knjigu koja je imala poseban uticaj na njegov život, a koju je nosio sa sobom dvadesetak godina na putovanjima, čitao je uoči nastupa.

JEFFERSONOV KUR'AN

Kakve su bile reakcije čitalaca, prijatelja, poznanika, kritičara na Vašu knjigu i temu koju ona obrađuje?

- Bilo je nakon objave knjige do-

sta razgovora, interviewa, pitanja, a bilo je i zbunjenosti. Imao sam predavanja i posjete nekim džamijama, te javnim prostorima koje posjećuju muslimani ili Amerikanci arapskog porijekla. Interesantno je da mnogi Arapi

Jim Morrisson

slabo poznaju svoju povijest. Ili da neki muslimani nedovoljno poznaju prošlost islama. Zašto je tako, nije baš jednostavno odgovoriti. Jedino mogu potvrditi da su brojne teme poput ovih koje sam ja obrađivao, bile nekako izvan javne scene, više u sjeni. Na žalost, u javnom prostoru ipak ima više militantnih pogleda na dodire raznolikog naslijeđa, ono u stilu *sukob civilizacija*, nego na srodnosti i preklapanje civilizacija. To sve odvlači pažnju publike. Naravno da su ratovi u toku, ali uporedo sa ratom, istovremeno se dešavaju mirni kontakti po raznim osnovama. O tome je, pored ostalog, i moja knjiga. Unatoč ratovima i propagandi, kulturološki uticaji su neizbježni. Bilo je dosta pozitivnog iznenađenja nakon izlaska knjige. A počeo sam je sa pričom o **Kristiforu Kolumbu** kao primjerom. Kolumbo je krenuo na put usred *sukoba civilizacija*, dakle 1492. godine. Doplovio je do Amerike sa svojim galijama i donio sa sobom poneke od islamskih uticaja koje je naslijedio na jugu Španije gdje je stoljećima prije toga vladala islamska civilizacija. To je, zapravo, historijska ironija. Za put do Amerike Kolumbo je koristio arapsku i hebrejsku pomorsku kartografiju.

Treći američki predsjednik Thomas Jefferson, koji je vladao s početka 19. vijeka, imao je u svom uredu prijevod Kur'ana na engleskom jeziku. Kako je došlo do njegovog interesa za Kur'an?

- Da budem iskren, bavio sam se tim pitanjem, ali tek nakon što je izašla moja knjiga, tako da to nisam uvrstio u nju. U Americi još imamo povremene debate o tome zašto je Jefferson nabavio sebi kopiju *Kur'ana*. Potvrđeno je da je on bio zainteresovan za islam, kao i za svjetske religije općenito. Maroko je prva država koja priznala nezavisnost SAD-a u 18. stoljeću nakon oslobođenja od britanskih kolonista, pa je neko to pokušavao da poveže. S druge strane, oko Afrike je tada plovilo dosta pirata, pa je bilo njihovih borbi sa britanskim ili američkim galijama, te gusarskih zarobljavanja i odvođenja u muslimanske krajeve. Neki kažu da se Jefferson preko toga zainteresovao za islam, ali ne znam dovoljno o tome. Ono što znam iz novijeg vremena, od prije nekoliko godi-

na, ima veze sa prvim muslimanskim kongresmenom u američkom kongresu i sa Jeffersonovom kopijom *Kur'anskog* prijevoda. Kongresmen **Keith Ellison** je zatražio da položi zakletvu ne na Bibliji, nego na Jeffersonovom *Kur'anu*, koji je za tu priliku bio donesen iz *Bijele kuće*. Bio je to kontroverzan potez, pogotovo zbog dosta konzervativaca među kongresmenima, ali je na neki način vratio američku vezu sa islamom u javni prostor. Inače, prema nekim tvrdnjama, Thomas Jefferson je donio zakon o vjerskim slobodama pokušavajući zakonski da ukine nasilno nametanje bilo koje religije u Americi, navodno prema *Kur'anskom* stavku o zabrani prisile u vjeru.

Kako bi Vaša knjiga mogla naći publiku u BiH ili drugdje na Balkanu, bilo kroz prevođenje ili distribuciju na engleskom?

- *Al America* je već prevedena sa engleskog na arapski preko izdavača u Beirutu. Još su me neki ljudi kontaktirali u vezi sa radom na knjizi. Nadam se da će možda doći i kod vas ili drugdje u bivšoj Jugoslaviji. Tamo sam, inače, bio samo jednom, na Jadranskom moru, mislim 1991. godine. Ali samo u Splitu i Dubrovniku. Išao sam kao turista, nisam ništa novinarski radio. ●

MILO ĐUKANOVIĆ ZA SB: CRNA GORA, REGIONALNI LIDER

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVIIJA

GODINA XIX | BROJ 852 | SARAJEVO 25.4.2013. | CIJENA 3 KM

Brisel - Beograd - Priština

GODINE RASPLETA

Evropsko "Tači na I" krize na Balkanu

PRVI SE DAČIĆI U VODU BACAJU

TOČAK D.O.O. JELAH-TEŠANJ
Ul. Titova bb Jelah
032 666 833
667 720, 666 226

PROIZVODNJA I PRODAJA
DRVENE STOLARIJE
UREĐENJE ENTERIJERA

USKORO
NATURE
spa hotel Fajnica *****

www.slobodna-bosna.ba

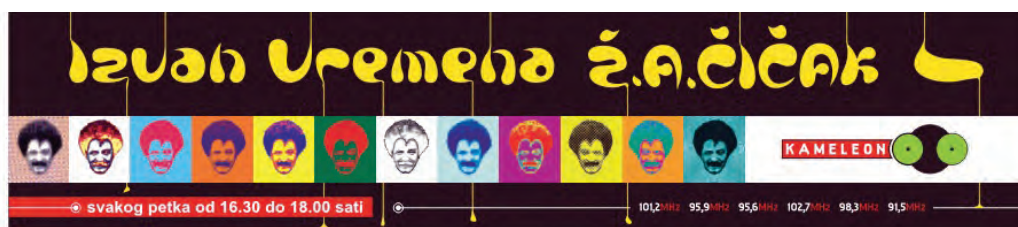
9770354143003

U Apoteke Sarajevo

Sretan 1. maj, praznik rada

Kao rezultat dugogodišnje tradicije, znanja i iskustva, za njegu i zaštitu kože tu je Bosanski mehllem. Sadrži ekstrakte ljekovitih biljaka koje su bogate eteričnim uljima i prirodnim kiselinama, čije aktivne tvari potpomažu zarastanje oštećenog tkiva, tako da koža postaje zdrava i otporna na vanjske podražaje.

BESPLATNI MALI OGLASI
033 212 160, 032 245 346
SMS OGLASI: 091 110 500 (1 objava), 091 210 501 (4 objave)
REKLAMNI OGLASI: 033 444 354
www.superoglas.ba

OGLASNIK

Pošaljite svoj oglas kao SMS

091 910 106

(sve mobilne mreže)

0-24

• Prilikom slanja SMS-a potrebno je najprije ukucati riječ **OGLAS** razmak te tekst oglasa. •

Svi oglasi poslani na gore navedeni broj biće objavljen sa crnom pozadinom i bijelim slovima i biće istaknutiji od ostalih oglasa u novinama.

primjer oglasa

Audi A3 1.8T, g. 1998
siva metalik
prešao 155.000 KM
koža el. retrovizori,
al. felge
(cijena po dogovoru)

033/000-000

cijena poruke 3 KM + PDV

D-0 ARK Underground Umjetnici pune bunkere

Atomska ratna komanda, ARK u Konjicu, u okviru drugog ciklusa *Bijenala savremene umjetnosti D-0 ARK Underground* domaćin je 35 umjetnika iz 19 zemalja.

Među umjetnicima koje su odabrali kustos ovog ciklusa **Basak Senova** iz Turske i **Branko Franceschi** iz Hrvatske su **Almin Zrno** (Sarajevo), **Adel Abidin** (Bagdad/Helsinki), **Alban Muja** (Priština), **Alfre-**

do Pirri (Rim), *Apparatus 22 and Studio Basar* (Bukurešt), **Armin Linke** (Berlin), *Autopsia* (Prag), **Edo Murtić** (Zagreb), **Edin Numankadić** (Sarajevo), **Ibro Hasanović** (Brisel/Sarajevo), **Kim Cascone** (San Francisco), **Igor Bošnjak** (Trebinje) **Nenad Malešević** (Banja Luka/Beograd), **Danica Dakić** (Sarajevo/Dizeldorf), **Carlo Crovato** (London)...

- Nakon ovog bijenala bunker ćemo moći nazvati muzejom savremene umjetnosti. U ARK-u, odnosno Titovom bunkeru, nastoji se zadržati sve što je autentično, te će, nadam se, posjetioći uživati u radovima umjetnika iz cijelog svijeta - rekao je direktor Bijenala **Edo Hozić**. S umjetničkim radovima postavljenim u prvom ciklusu projekta *D-0 ARK Underground*, nekada pust Atomsku ratnu komandu krase 82 umjetnička djela više od 70 umjetnika iz 28 zemalja svijeta. ARK, Alternativna ratna komanda ili *Titov bunker*, građen je od 1953. do 1979. godine, 280 metara ispod zemlje, na površini od 6.584 kvadrata, s 12 povezanih blokova i više od sto prostorija, s ciljem da se odabranih 350 ljudi iz vojno-političkog vrha bivše Jugoslavije pola godine može zaštititi od atomskog udara.

(s. a.)

Bojan Krivokapić, Trči Lilit, zapinju demoni

Senzibiliteti i osjećaj za detalj

Bojan Krivokapić je prepoznao i spojio dio senzibiliteta rodnog Novog Sada sa dijelom sarajevskog senzibiliteta, (u ovom gradu je studirao neko vrijeme), sve to začinio svojim osjećajem za detalje i krunisao knjigom proze *Trči Lilit, zapinju demoni*.

To je serija kratkih priča koje su povezane na skoro neprimjetan i zanimljiv način. Sadržaj ove knjige spada u one koje ne vrijedi prepričavati ako se ne pročita bar jedna od priča, jer se prepričavanjem može umanjiti poimanje suštine do koje svaki čitalac pojedinačno mora doći.

(a. t.)

Siledžije udaraju, Dom za nezbri nutu djecu

Nisu svi imitatori

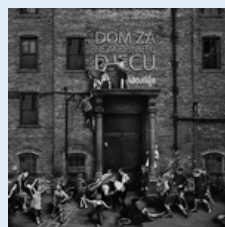
Iako većina mlađih domaćih rock bendova, koji bi rado da budu pri-

mijećeni kao društveno angažovani, djeluju kao da neoriginalno oponašaju jedni druge, mladi sastav *Dom za nezbrinutu djecu* nam pokazuje kako to ne treba biti pravilo.

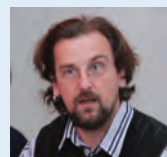
Svojim albumom *Siledžije udaraju* oni kao da crpe originalnost iz petnih žila, možda ne toliko svirački, iako im je ritam sekcija dobro uhodana, koliko svojim stihovima.

Tekstualno, osvježenje su na domaćoj sceni, a kao ilustracija se može izdvojiti njihova stvarka *Nešto je trulo u državi krasnoj*, u kojoj gostuje i mostarski pjesnik **Veselin Gatalo**.

(a. t.)

PREPORUKE

Damir Marjanović,
ministar nauke,
obrazovanja
i mladih
Kantona Sarajevo

Povratak

FILM: *Miris žene* (Scent of a Woman)

CD: *Kundera,*
Urban and 4

KNJIGA: *Povratak*, **Erich Maria Remarque**

WEB: <http://mon.ks.gov.ba/>

PREDSTAVA: Cijeli repertoar *Magacina Kabare*, jednostavno ne mogu da se odlučim.

Sedme Plivske omahe Bh. višeglasje

Jajce je od 3. do 5. maja domaćin već tradicionalnog 7. festivala duhovne poezije i muzike *Plivske omahe* - bosanskohercegovačko višeglasje.

Plivske omahe kao i prethodnih godina posjetioci pružaju priliku da uživaju u brojnim atraktivnim i raznovrsnim sadržajima, među kojima su izložbe, promocije knjiga i časopisa, nastupi horova, predavanja, književne večeri i predstave.

(s. s.)

Historija traži odgovore Muzeji bez revolucije

Muzeji bez revolucije naziv je tribine kojom je Historijski muzej BiH obilježio proglašenje svoje zgrade nacionalnim spomenikom i 50 godina od izgradnje muzejske zgrade. Tribinu je i Centar za suočavanje s prošlošću iz Hrvatske *Documente* iskoristio za jednu iz serije regionalnih studijskih posjeta mje-

stima sjećanja i stradanja iz II svjetskog rata koje organizira za učesnike iz Hrvatske. Tema tribine bio je današnji položaj muzeja revolucije osnivanih u socijalističkoj Jugoslaviji neposredno nakon II svjetskog rata, čiji je zadatak da prikupljaju, čuvaju i izlažu dokumente o NOB i tekovinama koje su u njoj izvojevali, te čuvaju i gaje uspomenu na narodne heroje i žrtve fašizma čime su uticali na kreiranje društvenog pamćenja.

- Umjesto da razmišljamo šta sada, kako se prilagoditi novom vremenu i kako se postaviti prema socijalističkom naslijeđu, mi još uvijek raspravljamo o statusu muzeja. Nama trebaju odgovori na pitanja šta sa zbirkama, te kakav je odnos javnosti prema naslijeđu II svjetskog rata i antifašizmu - ocijenila je zamjenica direktora Historijskog muzeja BiH **Elma Hašimbegović**.

(s. a.)

Sarajevo grad filma Gotova tri filma

Posljednjom klapom filma *Moja! Moja! Moja sobica!* (My! My! My little room) rediteljice **Barbare Vekarić** iz Hrvatske, učesnice 6. *Sarajevo talent campusa*, 22. aprila je završeno snimanje kratkih filmova ovogodišnjeg projekta *Sarajevo grad filma*.

Ranije tokom aprila snimljeni su filmovi *Jutarnje molitve* (Morning prayers) rediteljica **Konstantine Kotzamani** iz Grčke i **Katarine Stanković** iz Srbije, te *Godišnji na moru* (Holiday at the seaside) Rumunka **Cristine Grosan**.

(s. a.)

Sud ukinuo TAJNO DRUŠTVO

U nekoliko nastavaka magazin Start BiH podsjeća na hipoteze iz knjige Majkla Bejdženta, Ričarda Lija i Henrija Linkolna, koje nikada, u stvari, nisu prestale izazivati kontraverze, a danas bi mogle biti bar malo provjerljivije

Godine 1973. objavljena je knjiga pod naslovom *Les Dessous d'une ambition politique* (Naličja jedne političke ambicije). U toj knjizi švicarski novinar **Matje Paoli** iscrpno prepričava svoje pokušaje istrage Sionskog priorata. On je, poput nas, uspio konačno uspostaviti vezu s predstavnikom Reda, ali ne navodi imenom kojega. Paoli nije imao kao zaleđe ugled BBC-ja, pa je predstavnik s kojime se susreo bio, sudeći po njegovu izvještaju, nižeg položaja od **Pjera Plantara** i nije bio toliko razgovorljiv. Paoli je, pak, živio na evropskom kopnu, bio pokretljiviji od nas, pa je mogao slijediti više tragova i, za razliku od nas, istraživati na svim potrebnim mjestima. Njegova je knjiga bila veoma korisna i sadržavala mnoštvo podataka, pa smo se začudili zašto nije nastavio i napisao drugu. Raspitali smo se o njemu i saznali da ga je izraelska vlada strijeljala kao špijuna zbog pokušaja prodaje nekih tajni *Arapima*. Prethodni pasus zapisali su **Majkl Bejdžent**, **Ričard Li** i **Henri Linkoln** u svojoj knjizi *Sveta krv*, *Sveti gral*, koja je 1982. godine izazvala burne reakcije širom svijeta.

PAOLIJEVA PITANJA

Ovaj trojac u svojoj je knjizi, podsjetimo, detaljno razradio tezu da je **Isus** bio oženjen **Marijom Magdalenom** koja mu je rodila dijete i na taj način uspostavila merovinsku dinastiju koja i danas polaže pravo na svjetski prijestol. Tu tajnu, po *Svetoj krvi*, *Svetom gralu*, čuva *Sionski priorat*, tajno društvo formirano u vrijeme Prvog krstaškog rata u Jerusalemu, o čemu smo pisali u prvim pet nastavaka ovog feljtona.

- Paoli je u Nacionalnoj biblioteci, u odjeljku Versaj, otkrio četiri broja časopisa *Circuit*, koji se spominje u pravilniku *Sionskog priorata*. Prvi je nosio datum 1. juni 1959., a kao glavni urednik časopisa bio je naveden **Pjer Plantar**. U samom časopisu nije bilo navedeno da ima veze sa *Sionskim prioratom*, već je bilo navedeno da je to glasilo *Federacije francuskih snaga*. Tu se nalazio i pečat, koji Paoli prenosi u svojoj knjizi, kao i sljedeći podatak: *Publication periodique culturelle de*

la Federation des Forces Francaises 116, Rue Pierre Joubet, 116 Aulnay-sous-Bois-(Seine-et Oise) Tel: 929-72-49. Kada je provjerio navedenu adresu, Paoli je ustanovio da tamo nikada nijedan časopis nije bio objavljiv. Telefonski broj je također bio lažan, a svi pokušaji da uđe u trag *Federaciji francuskih snaga* ostali su neuspješni. Do današnjega dana nije se pojavio nijedan podatak o organizaciji takva naziva - navode Li, Bejdžent i Linkoln.

Paoli je, pišu oni, naveo da je većina teksto-va u *Circuitu* posvećena ezoteričkim pitanjima, a potpisivali su ih Pjer Plantar pod svojim imenom i pod pseudonimom Šren, zatim En Lea Hisler, kao i drugi ljudi koje su znali od prije.

- U nekim tekstovima govorilo se o tajnoj nauci vinove loze i vinogradarstva, ukrštanja i cijepjenja, što se, na neki presudan način, odražavalo na političkom planu. Sve ovo ima smisla jedino ako vinovu lozu i vinogradarstvo ne shvatimo metaforički, kao zamjenu za rodoslove, porodična stabla i saveze dinastija - piše u *Svetoj krvi*, *Svetom gralu*.

Autori te knjige navode da je Paoli došao do ključnog pitanja: *S jedne strane postoje prikriveni potomci Merovinga, a s druge tajni pokret, Sionski priorat, čiji je cilj omogućiti obnovu ustavne monarhije merovinške loze... Nužno je, međutim, zadovoljavati li se taj pokret ezoteričko-političkim špekulacijama (čiji je nepriznati cilj zarada velikog novca na lakovjernosti i naivnosti svijeta) ili je taj pokret doista djelatan, pa prenose njegov zaključak: Sionski priorat nesumnjivo ima moćne veze.*

- U stvarnome svijetu, osnivanje jednog udruženja prati prethodno ispitivanje ministra unutrašnjih poslova, što vrijedi i za časopise i za izdavačke kuće. Ipak, ti su ljudi mogli objavljivati pod pseudonimima, s lažnih adresa, preko nepostojećih izdavačkih kuća, tekstove koji se ne mogu naći u švicarskoj ili francuskoj javnosti. Dvije su mogućnosti: ili upravne vlasti ne obavljaju svoj posao ili... Paoli ne kaže drugu mogućnost, iako je očito da upravo tu neku drugu mogućnost smatra vjerovatnijom. Ukratko, on zaključuje da su vladini službenici, kao i mnogi drugi uticajni ljudi članovi Sionskog priorata ili su njemu podložni. Ako je tako, onda je Sionski priorat uistinu uticajna organizacija - navode Bejdžent, Li i Linkoln.

SVETI GRAL

Po *Vikipediji*, *Sveti gral* je sveti predmet u keltskoj i normanskoj tradiciji, a odnosi se na čašu iz koje je Isus navodno pio za vrijeme *Tajne večere*. Vjeruje se da *Sveti gral* ima čudotvorne moći, dio je legende o kralju Arturu koja je objavljena krajem 12. vijeka u različitim oblicima u srednjovjekovnoj književnosti, a najčešće se spominje u baladama o vitezu Parsifalu koji je simbol traganja za izgubljenom svetinjom.

Majkl Bejdžent, Ričard Li i Henri Linkoln se u svojoj knjizi *Sveta krv*, *Sveti gral* bave tim mitovima i legendama, ali sam termin analiziraju i jezički.

- U nizu ranih rukopisa *Gral* su nazivali *Sangraal*, a i poslije ga Melori naziva *Sangreal*, pa je vjerovatno jedan od tih oblika bio izvoran. Postoji mogućnost da je ta riječ poslije na pogrešnom mjestu razdvojena, što drugim riječima znači da *Sangraal* ili *Sangreal* možda nije trebalo razdijeliti u *San Graal* ili *San Greal*, već u *Sang Raal* ili *Sang Real*. U današnje vrijeme to bismo napisali *Sang Royal*, dakle *Kraljevska krv* - pišu Li, Bajdžent i Linkoln braneci svoju tezu da *Sveti gral* možda nije Isusov pehar sa *Tajne večere* nego utroba Marije Magdalene koja je porodila Isusovog nasljednika.

Paoli je, tvrde oni, smatrao merovinško pravo legitimnim i do te tačke smatrao je da razumije ciljeve Sionskog priorata.

PRIORAT ILI REX DEUS?

- Međutim, ako se krene dalje, on priznaje da je zbunjen, jer koja je svrha, pita se, povratka merovinške dinastije danas, 1.300 godina nakon što su je svrgnuli? Bi li savremeni merovinški režim bio različiti od drugih savremenih režima i po čemu? Šta to čini Merovinge posebnim? Ako njihovo pravo i jest legitimno, ono danas gubi svaku važnost. Zašto bi tako puno moćnih i umnih ljudi posvetilo tome toliko pažnje i odanosti kroz sve ovo vrijeme? Mi smo također sami sebi postavili ta pitanja. Poput Paolija, i mi smo bili spremni priznati pravo Merovinga, no nismo uspjeli shvatiti što bi to danas značilo.

Zar bi tehnička zakonitost

jedne monarhije uistinu mogla biti toliko uvjerljiv i presudan dokaz? Zašto bi krajem dvadesetoga stoljeća bilo koja monarhija, zakonita ili ne, uživala takvu vrstu odanosti koju su, čini se, uživali Merovinzi - piše u *Svetoj krvi*, *Svetom gralu*.

Jedan od mogućih odgovora bio je da je Sionski priorat spremao spajanje dva prijestola - svjetovnog i crkvenog, u liku nekog iz Habsburške monarhije ko bi bio kralj - svećenik, dok bi stvarno vladala neka *svjetska vlada*, ali da je to spriječio I svjetski rat, o čemu smo pisali u jednom od prethodnih nastavaka ovog feljtona.

No, kasniji razvoj svijeta priču o potrebi za takvim vladarom je, smatraju Bejdžent, Li i Linkoln, oživio.

- Ima mnogo predanih hrišćana koji ne oklijevaju da protumače *Apokalipsu* kao nuklearno pustošenje. Kako bi se mogao tumačiti dolazak Isusovog potomka u pravoj liniji? Za prijemčivu publiku, mogla bi to biti jedna vrsta *Drugog dolaska* - zadnja je rečenica *Svete krvi*, *Svetog grala*.

Knjiga koja je izazvala brojne diskusije 1982. kad se pojavilo njeno prvo izdanje, kontraverze koje su išle čak i do tužakanja sa Denom Braunom oko autorskih prava u njegovom bestseleru *Da Vinčijev kod*, o čemu smo pisali u prvom nastavku ovog feljtona, ponukala je, međutim, i druge brojne istraživače da se pozabave njenim tezama.

Jedno od ozbiljnijih njenih razmatranja napravili su Merilin Hopkins, Grjem Simens i Tim Valas Marfi u knjizi *Rex Deus*, istina o misteriju Ren-l-Šatoa i Isusove dinastije iz 2000. u kojoj se, u principu, slažu sa osnovnom tezom da su iza Isusa ostali direktni potomci, ali njihovu tajnu čuva tajanstveno društvo *Rex Deus*, a ne Sionski priorat koji je, tvrde, potpuna izmišljotina Pjera Plantara.

O kontaktima Lija, Linkolna i Bejdženta sa Plantarom pisali smo u prošlom nastavku feljtona. O njemu se i danas može naći puno različitih informacija koje zajedno čine vrlo kontraverznu, pa i unutar sebe sukobljenu priču. Dovoljno je, recimo, uporediti izvore po kojima je on tokom II svjetskog rata bio ili istaknuti član *Pokreta otpora* ili visoko pozicionirani kolaboracionista. Potom, priča se o njegovoj pomoći u vraćanju Šarla de Gola na vlast, priča se o njegovom drugovanju sa Žanom Koktoom ili Andreom Malroom, na primjer, ali sve se te priče pojavljuju nakon što njenih aktera, osim Plantara, više nema među živim da ih potvrde.

Pjer Plantar danas je zvanično prevarant. Tako

DOPUNJAVALI IZDANJA

Kao osnova za ovaj feljton korištena su dva elektronska izdanja pre- voda knjige *Sveta krv*, *Sveti gral* Majkla Bejdženta, Ričarda Lija i Henrija Linkolna, oba u pdf obliku dostupna na internetu.

The Holy Blood and the Holy Grail prvi put je objavljena u Velikoj Britaniji 1982. godine, i u ovom feljtonu je korišten prevod tog izdanja, kojeg je 2005. objavila beogradska *Metaphysica*, a danas se može naći u bh. knjižarama. Linkoln, Bejdžent i Li su naredna izdanja dopunjavali novim podacima, a u feljtonu je korišten zagrebački prevod izdanja iz 1996. kojeg je desetak godina kasnije digitalizovao *Equilibrium*.

je odlučio pariški sud pred kojim je sam Plantar u septembru 1993. godine, svjedočeći pod zakletvom u jednoj istrazi, priznao da je izmislio cijelu tu priču. Sud mu je tad zvanično naredio da se više ne poigrava sa francuskim pravosuđem i da prestane sa javnom promocijom svojih fantazija u vezi sa Sionskim prioratom.

POTOMAK DAGOBERTA II

Sud je Plantara na svjedočenje pod zakletvom natjerao nakon što je bio u pritvoru nekih 48 sati. Prije toga mu je pretresen stan, pronađena je gomila dokumenata o Sionskom prioratu, a među njima i navodni dokazi da je Plantar, koji se sebi dodao i titulu *d Sen-Kler*, direktni potomak *Dagoberta II*, jednog od, kako Li, Bejdžent i Linkoln tvrde u svojoj knjizi, tajnovitih i prikrivenih merovinskih kraljeva.

- Glavni motiv ove misteriozne dokumentacije bio je ustoličenje individue po imenu Pjer Plantar d St.-Kler... - sažetak je argumentata koje su koristili protivnici ideje o Sionskom prioratu rušeći teze o Isusovoj dinastiji i njenim čuvarima.

Generalno, u ovom trenutku prevladavaju dvije sukobljene verzije istorije Sionskog priorata. Jedna je ona koju razrađuje knjiga *Sveti krv, Sveti gral, zasnovana na Tajnim dosijeima*, zbirci dokumenata, knjižica, novinskih tekstova

dovoljno ojačala da može evropskim vladarima naređivati uklanjanje svojih protivnika. A protivnici su bili prije svega Merovinzi, Isusovi nasljednici, pa potom njihovi čuvari - Sionski priorat i njegovo vojno krilo vitezovi *Templari*, pa *katari*, pa... Ma, ovi teoretičari su u jedan tanjur udrobili svega i svačega, istorijskih činjenica i teorija zavjere. U svakom slučaju, Sionski priorat tad nestaje iz javnosti i vraća se ponovo 7. maja 1956. kad je, na nepostojećoj adresi, registrovan

Luku Šomeju koji je, nakon sukoba sa grupom oko *Priorata* 1983. i 1984., napisao knjigu *Statutes of the Alpha Galates*. Po jednoj verziji se Plantar poslije toga zvanično povukao u penziju, po drugoj je modificirao priču o nastanku *Priorata* i pomjerio to na 1681. godinu u Ren-l-Šatou, te sastavio novi spisak članova, na kojeg je stavio i **Rožea Patrisa Pelea**, francuskog biznismena i prijatelja predsjednika Francuske **Fran-**

ZABORAVIO KIRIJU

Pjer Plantar, nepriznati kralj Francuske, umro je 2000. godine. Za njega se kaže da je jedno vrijeme živio prilično povučeno i asketski na šestom spratu jedne zgrade u 35. aveniji u Parizu.

U sobi je imao samo nešto malo najnužnijeg namještaja, a onda je, navodno u januaru 1973., napustio taj stan zaboravljajući da plati veći dio stanarine.

- Malo je čudno da iz stana, ne plativši kiriju, bježi čovjek koji je bio *Veliki majstor* jednog starog tajnog društva i kome su bile poznate mnoge velike tajne, koji je imao veze s nekim ljudima iz vladinih i obavještajnih krugova i koji je tvrdio da je blago *Templara* u posjedu Sionskog priorata - navode neki autori.

i različitih zapisa koji se čuvaju u Nacionalnoj biblioteci Francuske u Parizu. Li, Bejdžent i Linkoln na-

stanak *Priorata* smještaju u vrijeme između 1000. i 1099. godine i vezuju ga za **Godfria Bujonskog** i njegovo osvajanje Jerusalema. Drugi autori idu još dalje i tvrde da je *Sionski priorat* stvoren 45. godine nove ere u Francuskoj, a da ga je do svoje smrti vodila lično Marija Magdalena. Autori ovih teorija se slažu da je *Priorat* bio tajna sve negdje do 1152. godine kad je od kralja **Luja VII** dobio značajne posjede u Francuskoj, Španiji, Italiji i Palestini, te da se u ilegali ponovo povukao nakon što je Katolička crkva

u Enmaseu u Francuskoj. Plantar je, po toj registraciji, generalni sekretar, što protivnici *Priorata* koriste kao dokaz da je sve to samo njegova izmišljotina. Po ovim izvorima, *Sionski priorat* je otprilike godinu dana regionalno aktivan u Gornjoj Savoji u kojoj je i Enmase, potom slijedi pauza, a onda ga oko 1960. godine Plantar, objavljujući lažne istorijske spise, pokušava oživjeti u Parizu.

- Po tim lažnim dokumentima su navodno i brojne poznate osobe kao što su **Leonardo da Vinči**, **Isak Njutn** i **Viktor Igo** bili članovi *Priorata*. Ideje takvog tajnog društva kasnih šezdesetih koristili su brojni autori i mediji s područja savremenog *Nju ejdža* i teorija zavjere - navode ovi izvori. Razotkrivanje Plantara pripisuje se novinaru i piscu **Žan-**

soa Miterana.

Pele, koji je u međuvremenu proglašen za novog *Velikog majstora Sionskog priorata*, u februaru 1989. našao se na meti francuskog pravosuđa zbog finansijskih malverzacija, a u okviru te istrage policija je zakucala i na Plantarova vrata. Sudija **Tijeri Žan-Pjer** je izdao nalog za pretres Plantarove kuće i tad je pronađena dokumentacija *Priorata* sa već spomenutim dokazima da je Plantar *zakonski kralj Francuske*. Slijedila je sudska zabrana dalje sprdačine sa pravosuđem, pa pristalice teze o Plantarovoj izmišljotini smatraju tu 1993. godinu zvaničnim krajem postojanja *Sionskog priorata*. No, bajka o njegovom postojanju među svim onim koji vjeruju u teorije zavjere i dan danas je jako, jako živa. (kraj) ●

BH POŠTA
JP BH POŠTA d.o.o. Sarajevo
www.posta.ba

Svim građanima Bosne i Hercegovine čestitamo 1. maj - Međunarodni praznik rada.

Vaša Pošta
za sva vremena
callcentre@posta.ba

1417
Brza pošta

Dešavalo se da agresor iz svojih kuća puca na oslobodioce

Zapravo, evo što ne volim svog komšiju poslanika. Jednom sam ga pitao a kolika mu je plata? "Ovisi o zapremini džepova! Biti narodni poslanik za mene je velika čast i zato ko hoće da me kupi mora dobro da odriješi kesu", rekao je...

PIŠE: Asaf Bećirović

AGRESIJA: Ovih smo dana, ne znajući da je svaki poraz i mala pobjeda, obilježavali datume i pobjede. Onda smo, u našem malom bistroutu, nakon godišnjice obilježavanja masakra u Ahmićima i Trusini, gdje je organizovano klaon ko je koga stigao, raspravljali o karakteru rata.

Svi smo, osim komšije Steve, zaključili da se u nas od '92. do '95, ako ne i ranije, vodila agresija na suverenu BiH. Satali smo se objašnjavajući to Stevi.

"Sve je to tako kako ste rekli!", rekao je on. "Al' agresija o kojoj pričate bila mi je nekako specifična. Naime, dešavalo se da agresor iz svojih kuća puca na oslobodioce!", objasnio je on nama.

Onda smo malo šutili, gledali u Stevu, pa sam ja rekao da mu zaključak nije za odbaciti al' da ništa ne valja.

"Bila je agresija i tačka!", rekao sam.

Stevo je slegao ramenima, zaključio da nema fajde od naše demokratske rasprave, da treba sačekati istorijsku distancu pa onda vidjeti šta je zapravo bilo, ko je koga i kada, te onda zaključivati. A do tada, rekao je, svako svojoj djeci može objašnjavati karakter rata. Tim prije što se o tome ne uči u školama.

"Jedino što je jasno jeste da je narod jebo ježa u leđa!", zaključili smo.

Kad smo počeli pričati o politici poslije rata, skontali smo da sve je u stilu: Kurta sjaše, Murta uzjaše!

MURTA: E, tu sam se ja sjetio stare komšinice Murte. A da je Murta iz komšiluka jahala komšije, jeste. Nejsa. Za nju i njenog čovjeka, Šeremet se zvao, pričalo se da su se u grad skotrljali iz neke vukojebine. Što im nije uzimano za zlo, jer svi smo se, što bi Šeremet rekao, skotrljali odnekud.

Helem, za Šeremtom i Murtom povlačila se po komšiluku priča. U toj priči, krenuo Šeremet s Murtom kroz selo, do izvora. Po vodu išli.

Vidi ga komšija i upita:

"Bolan, Šeremete, kako to da Murta, žena obična, ide ispred tebe. Znaš da u Kur'anu piše da prvo ide čovjek, za njim žena", kaže mu neko od seljana.

"Jes', vala, piše tako. Al' kad je Kur'an pisan nisu bile izmišljene nagazne mine!", odgovori Šeremet.

A glede politike, meni se čini da Kurta uopšte nije sjahao. Samo je promijenio ime.

Uzrigno se, ustao da krene, ali se pojavio Beriša. Slastičar i Kosovar. Čim je rekao da časti sve, onaj poznanik je opet sjeo i čekao pivo.

"A što nas, Beriša, častiš?", pitao je Stevo.

"Zato što je i Srbija priznala Kosovo kao nezavisnu državu!", objasni Beriša.

Stevo se baš i nije obradovao. Samo je rekao da su Albanci kudikamo bolji trgovci od Srba.

"Oni su Srbima prodavali kikiri-ki i sjemenke, a Srbi njima kuće i imanja! Na kraju, treba priznati da Albanci nisu lako ostvarili većinu na Kosovu - noćima nisu spavali", sjetno je rekao.

Ja sam htio reći da Srbi zapravo odustaju i od Tokija i da je to dobro po njih. Jer ubila bi ih japanska odgovornost. Al' nisam.

Steve radi.

FIRAUNI: Kad sam došao kući, vidio sam da se sve urotilo protiv mene. Hem mi je pukla cijev u kupatilu, hem imam komšiju poslanika.

Taj kad ruži komšijsku djecu, ova-ko im prijeti:

"Djeco, ako ne budete dobri, doći će opozicija i izmlatiti vas!"

A djeca, pravi firauni, počnu ga zajebavat. Napenale mu se ispod prozora i skandiraju:

"Jebaće te opozicija, jebaće te opozicija!"

Onda on povileni, zovne policiju. A policija kao stroga, zajebana, fol ruži male firaune.

A prije nego što odu, kažu im da opet skandiraju. Ovi, naravno, poslušaju. "Jeb'la te policija! Jeb'la te policija!", opet skandiraju.

I ja sam ih nekoliko puta tjer'o da mu skandiraju nepodopštine ne bi li odselio. Al' jok. Valja mi ga trpiti. Zdravo za zdravo i to je sve.

Zapravo, evo što ga ne volim. Jednom sam ga pitao a kolika mu je plata?

"Ovisi o zapremini džepova! Biti narodni poslanik za mene je velika čast i zato ko hoće da me kupi mora dobro da odriješi kesu", rekao je šupak. ●

KIKIRIKI: Nešto kasnije pridružio nam se i poznanik.

On se jede jednom dnevno. U narodnoj kuhinji.

Kad već pitamo, rekao je da hrana i nije čemu, al' da svakodnevno upoznaje nove ljude. Ima ih svih fela. Od intelektualaca do radnika i seljaka.

Najvole, kaže, kad je grah. A grah je, eto, bio baš danas pa bi mu, ako se to kako može srediti, prijalo pivo. Sredili smo mu pivo.

tv1 mreža

SJEVER JUG

KIVANÇ
TATLITUĞ

BUGRA
GÜLSOY

ÖYKÜ
KARAYEL

SJEVER JUG

pon - pet u 20:00 h, 17:15 h & 22:40 h

www.tv1.ba

Između Sjevera i Juga nepremostive su razlike!
Koga će izabrati lijepa Cemre?

POKRET JE ŽIVOT

*U svim apotekama
bez ljekarskog
recepta!*

Fastum Gel ketoprofen 2,5%®

Snažno protiv bola i reume!

EFIKASNA LOKALNA TERAPIJA BOLA

- kod sportskih povreda
- u vratu i leđima
- u zglobovima i mišićima
- usljed reume

Fastum® Gel je **efikasan lijek protiv bolova** koji se nanosi **lokalno** u formi gela na mjesto bola ili povrede. Na takav način **čuvate želudac**, a lijek dospijeva tamo gdje treba da djeluje.

Fastum® Gel je jedinstvenog sastava koji mu omogućava da **prodre brzo i duboko kroz kožu** i tako u odgovarajućoj količini **lijek dospijeva na mjesto bola i upale!**

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Prije upotrebe pažljivo pročitati uputstvo o lijeku.

Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim efektima posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.